

## Cultural-Psychological Factors Related to the Attitude Towards Social Transitions (Case Study of Second Secondary Students in Yasouj City)

Heidari, A.<sup>I</sup>, Beheshty, S. S.<sup>II</sup>, Naraghi Manesh, M.<sup>III</sup>

<https://dx.doi.org/10.22084/CSR.2023.25472.2043>

Received: 2021/12/20; Accepted: 2022/06/05

Type of Article: **Research**

Pp: 41-72

### Abstract

The purpose of the research has been investigating cultural-psychological factors related to the students' attitude towards social transitions. The statistical population has been the secondary school students in Yasouj city in 1399-1400 that their total number was 8529 students, among them, based on Cochran's sampling formula, 368 individuals were selected as the research sample. Cluster sampling proportional to volume was used for accessing the sample. Independent and dependent variables of the research, respectively, were gender, normative pressure, familial cultural capital and self-confidence; and preferring social transitions (entrance to the labor market, education and get marriage). Based on the research findings the two most important preferred social transitions of girls, boys and their parents were educational and entrance to labor market respectively. The correlation of the variables of family's cultural capital and self-confidence with educational transition has been positive and significant; and their correlation with transition to marriage and entrance to labor work was negatively significant. Among all of the research variables the normative pressure has had the most positive effect, respectively, on the transition to marriage ( $\beta = .45$ ) and the entrance to labor market ( $\beta = .28$ ). Results of the research show that there are a kind of gender resemblance among students' preferred transition; and also, a kind of de standardization of social transition has been emerged. Thus, increasing cultural capital and self-confidence has provided context for increasing students' tendency towards continuing education as a modern transition; but, in contrast, continuation of the normative pressure lead sample individual's preferred transition towards choosing the more traditional transitions such as marriage and entrance to the labor market.

**Keywords:** Cultural Factors, Psychological Factors, Attitude, Transition, Social Transitions.

I. Assistant Professor of Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Yasouj University, Iran (Corresponding Author). **Email:** armanhedari90@gmail.com

II. Assistant Professor of Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Yasouj University, Iran

III. M. A. Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Yasouj University, Iran.

**Citations:** Heidari, A.; Beheshti, S. S. & Naraghi-Manesh, M., (2023). "Cultural-Psychological Factors Related to the Attitude Towards Social Transitions (Case Study of Second Secondary Students in Yasouj City)". *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 12(22): 41-72. doi: 10.22084/csr.2023.25472.2043

**Homepage of this Article:** [https://csr.basu.ac.ir/article\\_5075.html?lang=en](https://csr.basu.ac.ir/article_5075.html?lang=en)

## 1. Introduction

In the past, compared to today's societies, the transition from childhood to adulthood was faster, more ritualistic and more predictable. Today, one of the important and structural consequences of modernity has been the weakening of traditional structures and beliefs and the expansion of the process of "individualization" and, as a result, the weakening, diversity and, in some cases, the decay of established social transitions or their associated rituals. In any way, Important social transitions are contextual, temporal and spatial, and depending on the cultural, geographical features and beliefs of the people of each region, it has its own nature and flavor. These transitions and the decreasing importance of accomplishing the rites related to each of them represent the changes in the "life cycle" of people and a sign of the emergence, growth and finally death of each person in any society. In sum, researchers use the term social transitions to describe the transition to a new social situation which indicates the change in the social roles of people and their accompanying rights and duties)Marlis, Buchmann and Kriesi, 2011: 482.(in general, it can be said that the unpredictability of transitions can simultaneously have the negative effects of confusion and ambiguity in decision-making, increasing anxiety caused by individual responsibility, shock of failure; and the positive effects of the feeling of liberation and freedom to choose the desired and desired path, the development of individual effort and the realization of the desired identity of young people (Furlong et al, 2002: 13). In such situations, by using Walter's " transition regime " metaphor, it can be said that the transition regime has an ambivalent situation in Iran's transitional society. Since in our society simultaneousness of the continuation of religious and traditional values related to important institutions such as family formation and marriage with instability and non- institutionalization of modern values like respecting and protecting individual rights, acceptance of celibacy, equality of gender opportunities and ... has given a special character to youths' transition regime

## 2. Materials and Methods

The current research was conducted with a quantitative and survey method. The statistical population of the research was the second-high school students of Yasouj city in the academic year 1399-1400, whose number is 8529. From this number of students, based on Cochran's formula, 368 were determined as samples. The data collection tool was a questionnaire. To increase the validity

of the variable measurement tool, the criteria such as reviewing theoretical texts and previous researches in order to identify the dimensions, indicators, and valid items, consulting with the supervisors and thesis advisor, conducting a pre-test were used. The exploratory factor analysis technique also was used to evaluate the items (for recognizing the dimensions of the chosen transitions).

### 3. Research findings

According to the obtained information, the first choice of 89.2% of girls and 89.4% of boys after school is to continue their education. Also, the first choice of 94.1% of fathers and 91.4% of mothers for their children is to continue their education after finishing school. The second priority of 69.6% of girls and 68.6% of boys is to enter the labor market, and the second priority of 65.4% of fathers and 66.5% of mothers was to enter the labor market for their children. And finally, the last priority for all three groups of respondents (0.64% of girls and 63.8% of boys, as well as 61.7% of fathers and 64.4% of mothers) was marriage after finishing school. Pearson's two-way correlation test was used to evaluate the relationship between the variables with the distance-relative measurement level of the research and selected social transitions. The variables of normative pressure, self-confidence and cultural capital of the family were included in the correlation test. Based on the values and direction of correlation of the variables with each other, it can be said that the normative pressure variable had the highest correlation with the positive and direct direction and the self-esteem variable had the lowest correlation with the negative and inverse direction on the social transition of marriage. Also, the self-confidence variable had the highest correlation with the positive direction and the normative pressure variable had the lowest correlation with the negative and inverse direction with the social transition of continuing education. Finally, the normative pressure variable had the highest correlation with the positive direction and self-confidence had the lowest correlation with the negative direction with the social transition of entering the labor market.

### 4. Discussion

In this research, four hypotheses were examined. Regarding gender, there is no special point of view among the students and they have a similar choice regarding social transitions after finishing school. In addition to the choice of individuals, the cultural capital of the family has been one of the important structural variables and has an effect on the type of selective transition. To

the extent that students with a higher family culture structure, such as reading extracurricular books, visiting book fairs, having high academic qualifications, listening to music and personal library, etc., have a greater tendency to choose continuing education as their first priority. Another variable was normative pressures, which is more a symbol and manifestation of the effect of local normative conditions on the type of selected preference. Based on this, it can be said that people who choose under the influence of the values of primary groups such as family, friends, relatives and acquaintances and to some extent ignore their individual “choices” have a greater tendency to choose. They have a social transition to marriage and have chosen entering university as their last priority. In other words, they act based on a kind of “habitual” agency and compliance with norms and traditional values. Beside the social variables, the psychological variable whose relationship was investigated with the type of attitude towards the selected social transitions was self-confidence. Individual capacities and their recognition is one of the most important individual and agency factors of using new structural conditions. Based on this, it can be said that structural conditions do not work the same for all people, but people with special psychological characteristics can fulfill their dreams and aspirations through educational progress by recognizing and realizing their abilities and understanding structural conditions.

## 5. Conclusion

Based on the results of the research, people have different types of choices and different variables have an effect on the type of choice of social transitions. In the past, due to the traditionality of societies and cultural similarities, most of the choices were similar and predictable, but today the way of choices and types of transitions have become more different, wider and more unpredictable. The ruling values in societies can influence the type of choices. Perhaps one of the reasons why both families and students chose education as their first priority is that people have reached this self-belief that they are better for the future. More importance should be given to the category of education and science and that they see that the acquisition of knowledge has a high value and status in today’s society. Due to the different views and values in the new society, the types of social transitions are not the same in modern societies and people choose different social transitions.



## عوامل فرهنگی- روان شناختی مرتبط با نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی (مورد مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر یاسوج)\*

آرمان حیدری<sup>۱</sup>، سید صمد بهشتی<sup>۲</sup>، مسلم نراقی منش<sup>۳</sup>

شناسه دیجیتال (DOI): 10.22084/CSR.2023.25472.2043

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۱۴، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۵

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۲۲-۴۱

### چکیده

هدف از انجام تحقیق عوامل فرهنگی - روان شناختی مرتبط با نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی است. جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر یاسوج در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد که تعداد آن‌ها برابر با ۸۵۲۹ نفر است ۳۶۸ نفر از آنان طبق فرمول کوکران به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ضریب هم‌بستگی پیرسون، آزمون تی دو نمونه مستقل و رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شد. در این تحقیق متغیرهای جنسیت، فشار هنجاری، سرمایه فرهنگی خانواده و خودباوری به عنوان متغیرهای مستقل و متغیر وابسته شامل گذارهای اجتماعی (ورود به بازار کار، تحصیلی و ازدواج) بوده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که متغیر جنسیت بر هیچ‌یک از گذارها تأثیرگذار نبود. متغیر فشار هنجاری بر گذار اجتماعی ازدواج و گذار ورود به بازارکار تأثیرگذار بود و بر گذار اجتماعی تحصیلی تأثیری نداشت. متغیر سرمایه فرهنگی خانواده بر هر سه گذار اجتماعی مؤثر بود. متغیر خودباوری بر گذار اجتماعی ازدواج و گذار تحصیلی تأثیر داشت و بر گذار اجتماعی ورود به بازارکار تأثیرگذار نبود. هم‌چنین براساس مقدار رگرسیون گام‌به‌گام، فشار هنجاری با بتای (۰/۴۱۵) بر گذار اجتماعی ازدواج مهم‌تر از متغیر سرمایه فرهنگی خانواده با بتای (-۱/۸۱) بود. در گذار اجتماعی ادامه تحصیل متغیر خودباوری توانست ۰/۶۴٪ از تغییرات این گذار را تبیین کند، که با مقدار بتای ۰/۲۵۲. در معادله رگرسیونی باقی‌مانده است؛ و نهایتاً درخصوص گذار اجتماعی ورود به بازار کار، براساس ضریب بتا تأثیر فشار هنجاری با بتای (۰/۲۸۹) مهم‌تر از متغیر سرمایه فرهنگی با بتای (-۱/۰۷) بود. درنهایت، براساس نتایج تحقیق می‌توان گفت، با توجه به تغییرات ارزشی که تحت تأثیر مدرنیزاسیون به وجود آمده است ارزش‌های حاکم بر جوامع سنتی با ارزش‌های حاکم بر جوامع جدید متفاوت می‌باشد؛ بر همین اساس نهاد آموزش در جوامع مدرن از اهمیت بالایی برخوردار است؛ لذا اولویت اول گذار ترجیحی جوانان ادامه تحصیل است و نوعی همانندی جنسی گذار ترجیحی در بین جوانان جامعه مورد مطالعه وجود دارد.

**کلیدواژگان:** عوامل فرهنگی، عوامل روان شناختی، نگرش، گذار، گذارهای اجتماعی.

\* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه یاسوج با عنوان «عوامل فرهنگی- روان شناختی مرتبط با نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی (مورد مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر یاسوج) می‌باشد.  
I. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول).

Email: alheidari2011@yu.ac.ir

II. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

III. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

**ارجاع به مقاله:** حیدری، آرمان؛ بهشتی، سید صمد؛ و نراقی منش، مسلم، (۱۴۰۲). «عوامل فرهنگی- روان شناختی مرتبط با نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی (مورد مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر یاسوج)». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۲(۲۲): ۲۱-۳۲. doi: 10.22084/csr.2023.25472.2043

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: [https://csr.basu.ac.ir/article\\_5075.html?lang=fa](https://csr.basu.ac.ir/article_5075.html?lang=fa)

## ۱. مقدمه

در گذشته، در مقایسه با جوامع امروزی، انتقال از کودکی به بزرگ‌سالی سریع‌تر، آئینی‌تر و پیش‌بینی‌پذیرتر بوده است. امروزه یکی از پیامدهای مهم و ساختاری مدرنیته، تضعیف ساختارها و باورهای سنتی و گسترش فرآیند «فردی شدن» و به تبع آن تضعیف، تنوع و در مواردی اضمحلال گذارهای اجتماعی تثبیت شده یا آئین‌های همراه آن‌ها بوده است؛ هرچند اکثر محققان سن را به عنوان مبنای مهم و شاید تنها معیار «گذارهای اجتماعی» در نظر می‌گیرند، اما سن تنها می‌تواند یکی از معیارهای تعیین‌گذارها باشد که تا حدی اهمیت آن در جوامع امروزی نیز کاهش یافته است. به هر حال، گذارهای اجتماعی مهم امری زمینه‌مند، زمانمند و مکانمند است و بسته به ویژگی‌های فرهنگی، جغرافیایی و اعتقادات مردم هر منطقه‌ای ماهیت و رنگ و بوی خاص خود را دارد؛ هرچند ویژگی‌های سنی و جنسی افراد نیز در بروز یا تشدید آن نقشی تعیین‌کننده دارند؛ برای مثال، در بین قوم لر، جشن‌های متعدد مربوط به گذارهای مهم تولد، ختنه‌سوران (پسران)، ازدواج، سوگواری و مناسک پرتفصیل هر یک از آن‌ها برجستگی خاصی دارد. این گذارها و اهمیت به جای آوردن مناسک مربوط به هر یک از آن‌ها بیانگر تحولات «چرخه زندگی» افراد و نشانه‌ای از ظهور، رشد و افول هر فرد می‌باشد. در مجموع، محققان برای توصیف انتقال به وضع اجتماعی جدید از اصطلاح گذارهای اجتماعی استفاده می‌کنند که بیانگر تغییر نقش اجتماعی افراد و حقوق و وظایف همراه آن‌هاست. به تعبیری، انتقال به بزرگ‌سالی در دوران مدرن، بیشتر از طریق سلسله اتفاقات گذار، از جمله: اتمام تحصیلات ابتدایی، ورود به بازار کار، ترک خانه والدین، تشکیل خانواده و به طور کلی، ورود به مقام والدینی توصیف شده است (مارلیس و همکاران، ۲۰۱۱: ۴۸۲). در کل، در مقام مقایسه، فرض بر این بوده است که گذارها در جوامع سنتی‌تر سراسر است‌تر، همگون‌تر، بلافصل‌تر؛ اما در جوامع متأخرتر، گذارها پیچیده‌تر، متمایزتر، یا طولانی‌تر هستند؛ برای مثال، براساس گذار بلافاصل فرض می‌شد، افراد جوان بعد از مدرسه وارد بازار کار، سپس بعد از ورود به بازار کار خانه را ترک نموده، دومرتبه بعد از رسیدن به استقلال مالی، ازدواج و در نهایت مدت کوتاهی بعد از ازدواج بچه‌دار می‌شدند. اما در چهل سال بعد به صورت گسترده‌ای پذیرفته شده است که گذارهای جوانان طولانی‌تر و متنوع‌تر شده‌اند با افراد جوانی که برای مدت طولانی‌تری به خانواده‌هایشان وابسته باقی می‌مانند (گودوین و اوکندر، ۲۰۰۳). در چنین وضعیتی است که کلی<sup>۱</sup>، به گذارها به عنوان مناطق وحشی<sup>۲</sup> و بخش‌هایی از جامعه نام می‌برد که از نظر یکپارچگی و برآیندهای پیش‌بینی‌پذیر، کمتر کنترل‌پذیر هستند (والتر، ۲۰۱۶). بر این اساس می‌توان گفت پیش‌بینی‌ناپذیر بودن گذارها می‌تواند هم‌زمان اثرات



منفی سردرگمی و ابهام در تصمیم‌گیری، افزایش اضطراب ناشی از مسئولیت‌پذیری فردی، شوک ناکامی؛ یا اثرات مثبت احساس‌رهایی و آزادی برای انتخاب مسیر دلخواه و مطلوب، توسعه تلاش فردی و تحقق هویت مطلوب جوانان را در پی داشته باشد (فورلانگ و همکاران، ۲۰۰۲: ۱۳). بر این اساس می‌توان گفت وضعیت روحی-روانی افراد و پیامدهای قرار گرفتن در وضعیت گذار، امری از پیش تعیین‌شده و همگانی نیست و تحت تأثیر هر دو دسته عوامل ساختاری و کارگزارانه و متأثر از زمینه‌های اجتماعی- فرهنگی گوناگون تنوع می‌پذیرد. بر این مبنایا، والتر (۲۰۱۶) با در نظر گرفتن ویژگی‌های کلی کشورهای پیشرفته و نادیده گرفتن تفاوت‌های جزئی درون آن‌ها، چهار نظام الگووار رژیم گذر<sup>۲</sup> را از هم متمایز می‌کند که هر یک ویژگی‌های خاص خود را دارد. اگر از استعاره «رژیم گذار» والتر استفاده کنیم، رژیم گذار در جامعه ما تثبیت نشده و متأثر از وضعیت کلی گذار جامعه‌ای، وضعیتی مبهم و در حال گذار دارد؛ زیرا در جامعه ما تداوم هم‌زمان ارزش‌های سنتی و دینی قوی مرتبط با نهادهای مهم، مانند تشکیل خانواده و ازدواج با تثبیت ناشدگی و عدم نهادینه شدن ارزش‌های مدرن، مانند حفظ احترام به حقوق و انتخاب فردی، پذیرش تجرد، برابری فرصت‌های جنسیتی و... و خصلت خاصی به رژیم گذار جوانان داده است. وضعیت خاصی که کمتر مورد تحلیل و تحقیق نظری یا ارزیابی تجربی قرار گرفته است. چنین وضعیتی متعارضی در مناطق کمتر توسعه‌یافته‌ای مانند استان کهگیلویه و بویراحمد بیشتر به چشم می‌خورد؛ زیرا از یک طرف در تمام نقاط استان مراکز آموزشی و دانشگاهی برای ادامه تحصیل دختران و پسران وجود دارد؛ اما از طرف دیگر، هم‌زمان، فشارهای فرهنگی و اجتماعی برای تبعیت از هنجارهای سنتی مانند ازدواج زودرس فرزندان برجستگی خاصی دارد. به علاوه، فرصت‌های شغلی مدرن و صنعتی برای ورود افراد جوان به بازار کسب و کار تمام‌وقت محدود است و افراد جوان، به ویژه پسران، ناچارند در حین تحصیل یا بعد از تحصیل وارد بازار کار غیررسمی، نیمه‌رسمی و خدماتی پاره‌وقت، مانند کارگری، خرید و فروش لوازم آرایشی و بهداشتی و... شوند.

بر این اساس با توجه به اضمحلال یا تضعیف آئین‌های مربوط به گذارهای سراسر است و صریح سنتی، انتشار معیارهای نوین هویت‌یابی برای جوانان استان، سردرگمی جوانان برای انتخاب و تصمیم‌گیری برای انتخاب گذار مطلوب خود یا تن در دادن به گذارهای پیشنهادی بزرگ‌ترها، و در آخر نبود انجام تحقیقات مرتبط در این حوزه، هدف تحقیق حاضر بررسی نوع گذار ترجیحی دانش‌آموزان متوسطه دبیرستان‌های شهر یاسوج و عوامل فرهنگی و روان‌شناختی مرتبط با نوع گذار انتخابی آنان است. فرض بر این است که یکی از چالش‌های اساسی پیش‌روی دانش‌آموزان دبیرستانی

«تصمیم‌گیری» در مورد مسیر بعد از اتمام تحصیل است؛ زیرا همان‌طور که گفته شد افراد «تصمیم می‌گیرند» یا «ناچار می‌شوند» ادامه تحصیل دهند، وارد بازار کار شوند و یا ازدواج کنند<sup>۴</sup>. آمار و اطلاعات دقیق و پژوهش‌هایی راجع به این‌که دانش‌آموزان در حین و یا بعد از اتمام تحصیل دوره دبیرستان چه انتخاب‌هایی می‌کنند، آیا وارد دانشگاه می‌شوند؟ وارد بازار کار می‌شوند؟ ازدواج کرده و تشکیل خانواده می‌دهند؟ و... و این‌که نوع گذار انتخابی تحت تأثیر چه مکانیسم‌هایی صورت می‌گیرد؟ نیز در دسترس نیست. در بهترین حالت نیز داده‌های ساختاری و آمار و ارقام کلی ادامه تحصیل، ازدواج در سنین پایین و یا اشتغال کودک و نوجوانان نیز نمی‌توانند بازتاب‌دهنده‌گزینه‌ها و انتخاب‌های فردی و عوامل مرتبط با آن باشند؛ زیرا با وجود «استانداردزدایی»<sup>۵</sup>، فردی شدن و بخش‌بخش شدن گذارها (والتر، ۲۰۱۶)؛ هنوز هم به تعبیر جامعه‌شناسان، مسیرهایی که مردم جوان اتخاذ می‌کنند تا حد زیادی به موقعیت آموزش، جنسیت و طبقه آنان بستگی دارد. وضعیتی که غیرخطی بودن مفروض و پیچیدگی همه‌گذارهای معاصر را مورد تردید قرار می‌دهد (فورلانگ و همکاران، ۲۰۰۲: ۱۳)؛ از این‌رو برای بررسی ثبات یا تغییر، خطی یا غیرخطی بودن، فراگیر یا بخش-بخش شدن، اجباری یا انتخابی بودن گذارهای متعدد در هر جامعه‌ای توجه به زمینه اجتماعی-فرهنگی آن جامعه، و ویژگی‌های ساختاری و کارگزاری، هر دو، لازم و ضروری است. در این خصوص «مایلز»<sup>۶</sup> (۲۰۰۰) می‌گوید: «تمایل به اتخاذ یک دیدگاه ساختاری بر گذارها، در اساس به خاطر ناکامی‌اش برای اولویت دادن به بینش‌ها، تجربه‌ها، منافع و دیدگاه‌های واقعی مردم جوان آن‌گونه که آن‌ها این موارد را می‌بینند، و در عوض تمرکز بر بحث‌های کور، بحث‌های رایج‌تر درباره روندها در استخدام و الگوهای آموزشی، نامولد بوده‌اند (به نقل از: مونیک بوری).

**پرسش‌های پژوهش:** با توجه به موارد پیش‌گفته، مهم‌ترین سؤالات پژوهشی که مقاله حاضر قصد بررسی و پاسخ‌گویی به آن‌ها را دارد عبارتند از: کدام گذارهای اجتماعی، به ترتیب، مهم‌ترین اولویت‌های دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر یاسوج هستند؟ ویژگی‌های فرهنگی و روان‌شناختی پاسخ‌گویان چه رابطه‌ای با نوع گذار انتخابی آن‌ها دارد؟

این پژوهش از میان عوامل فرهنگی و روان‌شناختی متعدد، به ترتیب، سرمایه فرهنگی<sup>۸</sup> خانواده و خودانگاره<sup>۹</sup> دانش‌آموزان را به عنوان متغیرهای تأثیرگذار مدنظر قرار داده است. دلیل انتخاب این دو عامل این است که فرض می‌شود خانواده خاستگاه و مهم‌ترین نهاد محل انتقال ارزش‌ها، باورها و انواع شناخت‌ها به دانش‌آموزان قبل از ورود گسترده و فراگیر آن‌ها در دیگر نهادها مانند دانشگاه است؛ هم‌چنین، فرض



می‌شود نوع انتخاب فرد تا حد زیادی تحت تأثیر «خودانگاره» ای است که فرد از خودش دارد. خودانگاره به معنی ارزیابی کلی فرد از شخصیت خویش، ناشی از برداشتی است که معمولاً فرد از ویژگی‌های رفتاری خود دارد و می‌تواند مثبت یا منفی باشد (شاملو، ۱۳۸۲: ۱۴۲؛ نوروزی و رضایی، ۱۳۹۷: ۴۰).

## ۲. پیشینه پژوهش

راجع به گذارهای اجتماعی مطالعات مختلفی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است، که در اینجا بعضی از مهم‌ترین و مربوط‌ترین آن‌ها ارائه می‌شوند. «رفیعی» و همکاران (۱۳۹۳) با بررسی «تحلیل مفهوم گذار از دوره دانشجویی به زندگی کاری: مدل هیبرید» پی بردند گذار از دوره دانشجویی به زندگی کاری، فرآیندی غیرقابل پیش‌بینی، پراشوب، تنش‌زا، مبهم و همراه با تردید، ترس، بی‌ثباتی و آسیب‌پذیری است که منجر به کسب نقش‌های جدید، صلاحیت و توانمندی می‌شود. «تاج‌مزیانی» و «خانی» (۱۳۹۶) با «مقایسه بین نسلی گذارهای شغلی و خانوادگی جوانان و عوامل مؤثر بر آن‌ها» در شهرستان دهگلان، پی بردند نسل امروزه جوانان، گذارها را همانند نسل گذشته و به صورت وقایع استاندارد، محدود شده و قابل انتظار صورت نمی‌دهند؛ بلکه گذارها، متنوع‌تر، طولانی‌تر و غیر قابل پیش‌بینی شده‌اند. هم‌چنین، نتایج نشان داد که در مقایسه با ۵۵/۷٪ تغییرات گذار شغلی متولدین ۶۳ که با پنج متغیر جنسیت، حمایت خانواده، رسانه‌ها، مذهب و تحصیلات تبیین شد؛ ۱۶٪ از تغییرات گذار شغلی متولدین ۳۳ با تنها عامل حمایت خانواده و ۴۸/۱٪ از تغییرات گذار به ازدواج آن‌ها با چهار عامل جنسیت، مذهب، آداب و رسوم و سن، پیش‌بینی شدند.

«کیانی» و «حجازی» (۱۳۹۶) با بررسی «مفهوم گذار به دور بزرگ‌سالی در میان پیش‌بزرگ‌سالان ایرانی: چشم‌انداز فرهنگی و اجتماعی» پی بردند شرکت‌کنندگان به طور معناداری بیشترین اهمیت را برای نشان‌های مقیاس استقلال طلبی، وابستگی متقابل، توانایی تشکیل خانواده و قبول هنجارها قائل بودند؛ هم‌چنین، از نظر دانشجویان، نشانه‌های مربوط به مقیاس‌های گذار زیست‌شناختی و گذار قانونی کمتر از متوسط اهمیت داشتند. دانشجویان معتقد بودند آن‌ها، در حال حاضر، تنها نشانه‌های مربوط به مقیاس‌های قبول هنجارها، وابستگی متقابل و استقلال طلبی را دارند. «حسنی» (۱۳۹۷) با تحلیل «گذارهای فریزشده: دوره جوانی و تغییر در الگوی گذار به بزرگ‌سالی در ایران» می‌گوید یافته‌ها بیانگر وقوع تغییرات اساسی در گذارهای جوانان به بزرگ‌سالی در دهه‌های اخیر است و این‌که گذارها در ایران در هر چهار حوزه اتمام تحصیلات، اشتغال، داشتن مسکن و ازدواج با وقفه و تعلیق مواجه شده‌اند. گذارهای جوانان نسبت

به گذشته از نظر ترتیب و زمان بندی، قطعیت و پیش بینی پذیری کمتر و کثرت و تنوع بیشتری یافته‌اند.

«الیاسون» و همکاران<sup>۱۰</sup> (۲۰۱۵) با تحلیل وضعیت «انتقال به بزرگ سالی: ساختار دوره زندگی و ادراکات ذهنی» پی بردند درک از خود به طور قابل توجهی با ساختار دوره زندگی مرتبط است که نقشه برداری از زمان بندی و توالی نقش‌های عینی و تنظیمات نقش را از طریق گذار به بزرگ سالی پیوند می‌دهد. به علاوه، شکل‌گیری هویت بزرگ سالان به صورت تجربی با مسیرهای زندگی تنظیم شده در نقش مرتبط است که در آن ترکیب نقش‌های بزرگ سالان تا اواسط دهه بیست شیوع بالایی دارد. این نشان داد که شکل‌گیری هویت بزرگ سالی ممکن است برای افرادی که به شدت در مسیرهای زندگی فاقد آن ترکیب قرار گرفته‌اند دشوار باشد. مطالعات «آرنت»<sup>۱۱</sup> (۲۰۱۷) درباره «بزرگ سالی و بزرگ سالی در حال ظهور» نشان داد که مردهای جوان امروزی معتقدند هنگامی به سن بزرگ سالی پا می‌گذارند که مسئولیت‌های اعمال خودشان را بپذیرند، استقلال مالی داشته باشند و بتوانند مستقل تصمیم بگیرند؛ از سوی دیگر، زنان نیز زمانی خودشان را در شمار بزرگ سالان به حساب می‌آورند که مسئولیت‌های اعمال فردی خودشان را به عهده بگیرند، بتوانند تصمیم‌گیرنده‌های مستقلی باشند و به مرحله‌ای برسند که بتوانند دیدگاه‌های دیگران را مورد ارزیابی قرار دهند. «پاپانتیمو» و «دراس»<sup>۱۲</sup> (۲۰۱۹) با «بررسی خودارزیابی دانش آموزان در آموزش ابتدایی و متوسطه در یونان» پی بردند خود-ارزیابی<sup>۱۳</sup> در آموزش متوسطه بیشتر مورد بررسی قرار گرفته است؛ هم‌چنین خودارزیابی تأثیرات مثبتی بر عملکرد و یادگیری در دانش آموزان متوسطه و ابتدایی دارد. عواملی که به صحت خودارزیابی دانش آموزان در آموزش متوسطه کمک می‌کند استفاده از نمونه‌های مدل‌سازی مبتنی بر فیلم و مشاهده یک مدل انسانی درگیر در خود ارزیابی توسط دانش آموزان است، اما در آموزش ابتدایی وضعیت اجتماعی، آموزش و راهنمایی در خود ارزیابی و امتحانات ورودی بر توانایی ارزیابی خود تأثیر می‌گذارد. «اونیتی»<sup>۱۴</sup> و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «انتقال به مدرسه راهنمایی: تغییر خودپنداره»، با بررسی خودپنداره دانش آموزان، پی بردند داده‌ها بیانگر اختلاف معنی‌دار در ابعاد خودپنداره در زمان گذار مدرسه است. دانش آموزان دوره متوسطه، در مقایسه با دانش آموزان دوره ابتدایی، تقریباً در همه ابعاد (دانشگاهی، اجتماعی، خانوادگی و جسمی) خودپنداره به طور چشمگیری پایین‌تری دارند. یافته‌ها نشان داد که گذار به مدرسه و به ویژه افزایش سن با خودپنداره پایین هم‌بستگی دارد.

پیشینه‌های تجربی بالا بیانگر وجود تنش و اضطراب در طی گذارهای اجتماعی مهم هستند، به علاوه نشان می‌دهند که گذارهای اجتماعی پیش‌بینی‌پذیر، سراسر است،

تنظیم شده و همگون نیستند؛ و به تأثیر عوامل جمعیت‌شناختی (سن)، اجتماعی (مذهب، آداب و رسوم...) و روان‌شناختی (خود‌نگاره...) بر نوع و کیفیت ادراک شده گذار انتخابی اشاره کرده‌اند. با این وجود به نظر می‌رسد ایراد اساسی آن‌ها این است که مسیر گذارها را «طولی، خطی و در امتداد یک دیگر» مفروض و ارزیابی کرده‌اند؛ در صورتی که می‌توان «انتخاب» در بین گذارهای متعدد و عوامل مرتبط با «ترجیح» یکی از آنان را مورد بررسی قرار داد؛ هم‌چنین تحقیقات پیشین بر متغیرهای ساختاری یا روان‌شناختی تمرکز نموده‌اند؛ در صورتی که این تحقیق اثرگذاری هر دو دسته متغیرهای ساختاری و روان‌شناختی را مدنظر قرار داده است.

## ۱-۲. چارچوب نظری

ماهیت خود گذارها، معیارهای تعریف و تعیین‌کننده آن‌ها، و عوامل و شرایط تبیین‌کننده اجبار یا انتخاب یا ترجیح یک گذار همه متنوع و متفاوتند. در این مقاله متناسب با اهمیت هر دو دسته عوامل ساختاری و کارگزاری، بعضی از نظریات مهم در این حوزه عرضه می‌شوند تا زمینه استنتاج گزاره‌های منطقی و فرضیه‌های تجربی مناسب برای بررسی گذارهای تجربی افراد مورد بررسی فراهم شود. شاید بتوان گفت، در رشته جامعه‌شناسی، دورکیم از جمله پیشگامانی است که در پرتوی ویژگی‌های متمایز دو نوع «هم‌بستگی» متفاوت جوامع مکانیکی و ارگانیک، به بحث اجباری، خطی، پیش‌بینی‌پذیری، آئینی بودن و همانندی «گذارها» در جوامع سنتی با هم‌بستگی مکانیک؛ و در تقابل، پیش‌بینی‌ناپذیری، تمایز یافتگی و فردی شدن گذارها در جوامع مدرن با هم‌بستگی ارگانیک (آرون، ۱۳۷۷: ۳۶۲-۳۶۱) پرداخته است. اما تقریباً در ۳۰ سال گذشته، با انتقاد از مفهوم پردازی‌های محققان قبلی به خاطر مفهوم‌پردازی گذارهای جوانی به طور انحصاری بر اساس تأثیر ساختارهای اجتماعی یا کنش فردی (ساختار یا عاملیت)؛ نظریه‌پردازان از رهیافت ترکیبی «تلفردی شدن با تفسیرات ساختاری» برای فهم دقیق‌تر گذارهای جوانی استفاده کرده‌اند (گودوین و اکتر، ۲۰۰۳). علاوه بر داشتن جهت‌گیری ساختاری یا کارگزارانه صرف، در گذشته تحقیق گذارها یک حرکت خطی، روانی-اجتماعی<sup>۱۵</sup> به سمت اهداف رایج را ترسیم می‌کرد که بر اساس منطق آن، «کولز»<sup>۱۶</sup> (۱۹۹۵) مسیرها یا خط‌مشی‌های انتقالی اصلی مورد نظر جامعه‌شناسان در دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰ م. را به صورت زیر خلاصه کرده است:

- گذار از آموزش تمام‌وقت به یک شغل تمام‌وقت در بازار کار (گذار از مدرسه به کار)؛
- گذار از خانواده مبدأ (عمدتاً خانواده بیولوژیکی) به خانواده مقصد (انتقال گذار خانوادگی)؛
- گذار از سکونت با والدین (یا والدین نیابتی) به زندگی دور از والدین (گذار مسکن<sup>۱۷</sup>)

(والتر، ۲۰۱۶). در کل فرض غالب این بوده است که گذارها در جوامع سنتی تر سراسر است، همگون، و بلافاصله؛ اما در جوامع متأخرتر، گذارها پیچیده‌تر، متمایزتر، یا طولانی مدت‌تر هستند؛ برای مثال، امروزه، به صورت گسترده‌ای پذیرفته شده است که افراد جوان برای مدت طولانی‌تری به خانواده‌هایشان وابسته باقی می‌مانند (گودوین و اکتر، ۲۰۰۳).

«فورلانگ» و همکاران نیز، بین گذارهای خطی و گذارهای غیرخطی و تجارب مربوطه‌شان تمایز قایل می‌شوند. به نظر آن‌ها گذار خطی مستلزم گذارهای به نسبت هموار، سراسر است از مدرسه به کار هستند که در آن هیچ‌گونه وقفه‌ها، تنوعات یا بازگشت‌های عمده‌ای وجود ندارد. در مقابل، گذارهای غیرخطی یا پیچیده مستلزم «وقفه‌ها، تغییرات جهت و توالی‌های غیر معمولی حوادث» هستند. گذارهای غیرخطی می‌توانند شامل دوره‌های طولانی یا تکراری بیکاری، حرکت‌های مکرر بین مشاغل و بازگشت‌ها به آموزش و کارآموزی بعد از دوره‌هایی در بازار کار باشد. آن‌ها می‌گویند، با گذشت زمان، وضعیت و انواع گذارها تغییر کرده تا جایی که امروزه، تجارب غیرمستترک به وضعیتی به‌هنگار تبدیل شده است (فورلانگ و همکاران، ۲۰۰۳: ۷-۸). در این چارچوب، «ویکراستاف»<sup>۱۸</sup> (۲۰۰۱: ۳) نیز گذارهای گذشته را گذارهای سراسر است، غیرمسئله‌دار، یا گام واحد توصیف می‌کند.

محققانی با به چالش کشیدن پیش فرض متفاوت دیدن گذارها در جوامع سنتی و مدرن استدلال می‌کنند که گذارها در جوامع گذشته نیز پیچیده، طولانی مدت، و غیرخطی بوده‌اند (گودوین و آکونر، ۲۰۰۳) یا این‌که همه گذارهای معاصر غیرخطی و پیچیده نیستند؛ با این استدلال که تعدادی از مردم جوان هنوز از مسیرهای هموار (صاف) و خطی تبعیت می‌کنند؛ زیرا مسیرهای انتخابی آن‌ها تا حدی هنوز به موقعیت آموزش، جنسیت و طبقه آن‌ها وابسته است (فورلانگ و همکاران، ۲۰۰۳: ۱۳).

در انتقاد به پیش فرض غالب دوگانه‌انگاری<sup>۱۹</sup>‌های بالا (سنتی/ مدرن، ساختار/ کارگزار، خطی/ غیرخطی)، والتر (۲۰۱۶)، ضمن پذیرش ضمنی «استانداردزدایی شدن گذارها»<sup>۲۰</sup>، با توجه به عوامل متعددی مانند دوره‌های گسترش یافته‌ای که در آموزش سپری می‌شود، تکثر سبک‌های زندگی، رشد استخدام زنان، انعطاف پذیرش بازار کار و روند کلی فردی شدن، توجه به تنوعات در تأثیر متقابل بین ساختار و عاملیت، تغییر و تحولات این الگوها در گذر زمان؛ و البته نادیده گرفتن تفاوت‌های جزئی درون نظام‌های گذار متفاوت، از اصطلاح «رژیم‌های گذار»<sup>۲۱</sup> برای شناخت، تحلیل و تفکیک انواع رژیم‌های گذار در جوامع اروپایی استفاده می‌کند. او چهار نظام الگووار رژیم گذر

را از هم متمایز می‌کند که در ادامه به اختصار به خصوصیات هر یک از آن‌ها پرداخته می‌شود:

۱. رژیم عام‌گرا<sup>۲۳</sup>، در کشورهای اسکاندیناوی مانند دانمارک و سوئد که بر یک نظام مدرسه‌ای جامع مبتنی است. در این کشورها در مجموع بر تحصیل، آموزش و یکپارچگی بازار کار فردیت یافته تأکید می‌شود.

۲. رژیم گذار لیبرال<sup>۲۴</sup>، که در بریتانیا - و با برجستگی کمتر- در جمهوری ایرلند برجسته است. در این رژیم حقوق و مسئولیت‌های فردی با ارزش‌تر از تدارکات جمعی هستند و افراد به عنوان «کارآفرینان» نیروی کار خودشان درک می‌شوند. در اینجا، ورود مستقیم به بازار کار هنوز هدف اصلی است، درحالی‌که آموزش و کارآموزی کوتاه‌مدت و اغلب فاقد استانداردهای کیفی لازم هستند. سطح ارزیابی کیفی نیروی کار نسبتاً پایین و انعطاف‌پذیری شدید ویژگی بازار کار است. چنین وضعیتی، انعطاف‌پذیری به نرخ شدید استخدام زنان و نرخ پایین‌تر بیکاری زنان در مقایسه با مردان انجامیده است.

۳. رژیم گذار استخدام محور<sup>۲۵</sup>، برای کشورهای قاره‌ای مانند: آلمان، فرانسه و هلند مصداق دارد. اینجا مدرسه بیشتر به‌طور گزینشی برای تخصیص خط و مشی‌های شغلی و موقعیت‌های اجتماعی نسل جوان‌تر در بخش‌های مختلف سازماندهی می‌شود؛ آموزش حرفه‌ای نقش مرکزی دارد و نسبتاً استاندارد است که می‌تواند از نوع مدرسه بنیاد همانند فرانسه، شرکت بنیاد<sup>۲۶</sup>، همانند شاگردی دو جانبه در آلمان، یا مرکب، همانند هلند، باشد. این نظام بدین طریق یک رژیم استخدامی به شدت تنظیم‌یافته را بازتولید می‌کند. بازار کار نیز به یک هسته به شدت استاندارد و حمایت‌شده - با تعدادِ به‌وضوح محدود زنان - و پیرامونی نامطمئن تقسیم‌بندی می‌شود.

۴. رژیم گذار نیمه حمایتی<sup>۲۷</sup> که بیانگر وضعیت کشورهای اروپای جنوبی مانند: ایتالیا، اسپانیا و پرتغال است که به دولت‌های رفاهی محافظه‌کار اشتهار دارند. مشخصات این رژیم درصد پایین تنظیمات کار استاندارد و نرخ بالای شرایط زندگی غیرحمایتی است که به یک رژیم رفاهی «دوگانه‌گرا<sup>۲۸</sup>» انجامیده که در آن خانواده و کار غیررسمی نقش مهمی بازی می‌کند. مدرسه نیز به‌طور جامعی تا پایان آموزش اجباری ساختار می‌یابد... به خاطر ضعف اقتصادی بسیاری از مناطق و جهت‌دهی قانون کار به سمت نان‌آوران (مرد)، گذارهای جوانی از طریق یک دوره انتظار طولانی ساختار می‌یابد. آموزش عالی نقش مهمی در فراهم کردن یک پایگاه برای مردم جوان در این دوره انتظار فراهم می‌کند، درحالی‌که تعداد زیادی قبل از به پایان رساندن آن خارج می‌شوند (به‌ویژه ایتالیا) یا مدارک خیلی بالا می‌گیرند (مانند اسپانیا) (والتر، ۲۰۰۶). با توجه به نظریه‌های بالا می‌توان گفت زمان‌بندی و نوع گذار انتخابی به عوامل

متعدد اقتصادی، اجتماعی، هنجاری و سیاست‌گذاری هر جامعه یا نظام سیاسی بستگی دارد. هرچند اهمیت نقش عوامل اجتماعی، نباید موجب غفلت از عوامل فردی در هنگامه «فردی شدن» انتخاب‌ها باشد. با توجه به چنین وضعیتی، «کوته»<sup>۲۸</sup> می‌گوید در دوران مدرنیته متأخر که سیاست‌های بازار محور و سبک‌های زندگی مصرف بنیاد جایگزین سیاست‌های اجتماع بنیاد و سبک‌های زندگی تولید-بنیاد می‌شوند، انتظاراتی درخصوص مسیر زندگی شکل گرفته است که بیشتر بر «توسعه شخصی» و «دستاوردهای پروژه زندگی» تأکید دارند. دوره‌ای که از مردم انتظار می‌رود تا پروژه‌های زندگی‌شان را با مبادرت به خط سیرهای سبک زندگی، مشاغل خود مدیریتی و انتخاب‌های شخصی خودشان «فردی کنند». در این دوره، حمایت‌های نهادی از گذارهای مهم مانند آموزش، کار و ازدواج، ناپدید شده‌اند، و گسست‌هایی بین شبکه‌های نهادی گذارها اتفاق افتاده‌اند که به بی‌ثبات شدن مسیر زندگی مردم جوان انجامیده است. چنین وضعیتی می‌تواند بسته به منابع در اختیار شخص، به طور شدیدی رهایی‌بخش یا به طور وحشتناکی طاقت‌فرسا باشد (کوته، ۲۰۰۲).

در وضعیت مورد اشاره در بالا، کوته از دو نوع فردی شدن سخن می‌گوید که هر یک تحت تأثیر شرایط متفاوتی رخ می‌دهند و آثار متفاوتی دارند: «فردی شدن قاصرانه»<sup>۲۹</sup> یا پذیرش منفعلانه هویت‌های از پیش تعیین شده بازار گسترده و آموزش فراگیر که می‌توانند به یک عضویت تأخیری در یک اجتماع بزرگ‌سالی منجر شوند؛ و «فردی شدن توسعه‌ای»<sup>۳۰</sup> یا رهیافت‌های استراتژیک، فعالانه برای رشد شخصی و پروژه‌های زندگی در یک اجتماع بزرگ‌سالی. البته در این وضعیت فردی شدن، براساس مدل سرمایه‌هویت، جوانان می‌توانند از طریق «سرمایه‌گذاری‌های هویتی» مزیت چاله‌ها و نقایص نهادی مدرنیته متأخر را اتخاذ نموده یا آن را جبران کنند (مانند: انتخاب گذار دانشگاه-کار). آن‌ها می‌توانند با اتکای بر منابع محسوس<sup>۳۱</sup> مانند طبقه اجتماعی والدین و سرمایه‌گذاری‌شان در فرزند، جنسیت؛ یا منابع نامحسوس مانند کسب یک شخصیت کارگزارانه<sup>۳۲</sup>، کسب سرمایه هویتی اولی‌تر، یا اشکال پیشرفته‌تر توسعه روان‌شناختی و فکری از این وضعیت گذارهای تعیین‌ناشده و فردیت یافته بهره‌برداری کنند (کوته، ۲۰۰۲)؛ بنابراین در چنین وضعیتی، خودباوری به‌عنوان مجموعه‌ای از باورها درباره حوزه عملکردی خاص (عبدی‌زرین، ۱۳۹۵: ۲۵۵) و درک از خود یا خودانگاره مثبت می‌تواند از طریق شناخت فرصت‌ها و موقعیت‌های فراهم‌شده، ارزیابی و تأمل در موفقیت دیگران، اعتقاد به توانایی‌های خود در تصمیم‌گیری و کمک به فرد در جهت پرورش و توسعه توانایی‌های «هویتی» خود کمک نماید؛ زیرا خودباوری باعث بسیج انگیزه و منابع شناختی و رشته فعالیت‌هایی می‌شود که برای انجام موفقیت‌آمیز یک



کار خاص لازم است (مرزبان و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۰۸).

در مجموع، بررسی نوع گذار انتخابی جوانان مستلزم توجه و تحلیل هر دو نوع عوامل ساختاری و عاملیتی است. به گفته «گیدنز» عاملیت و ساختار، «تأثیر متقابل دیالکتیکی» با یکدیگر دارند تا آنجا که هر دو کنش فردی و نظم اجتماعی در زمینه‌های وضعیتی خاص تحقق می‌یابند. به تعبیر «آرچر»<sup>۳۳</sup>، عاملیت و ساختار تنها از نظر تحلیلی به صورت متمایز مفهوم‌پردازی شده؛ اما از نظر تجربی آن‌ها کاملاً درهم تنیده‌اند. به نظر «برگر»<sup>۳۴</sup> (۲۰۰۸)، «سول»<sup>۳۵</sup> (۱۹۹۲) ساختار اجتماعی را به گونه‌ای می‌بیند که مشتمل بر طرح‌واره‌های فرهنگی و منابع اجتماعی است. طرح‌واره‌های فرهنگی<sup>۳۶</sup> به رهنمودهای عمومیت یافته کنش، رسمی و غیررسمی، شامل شیوه‌های اندیشه، عرفیات، عادات گفتاری، اشارات، و مانند این‌ها اشاره دارد؛ منابع اجتماعی<sup>۳۷</sup> به قابلیت‌های انسانی و غیرانسانی ارجاع دارند که کنش‌گران را به کسب، حفظ یا ایجاد قدرت در روابط اجتماعی توانا می‌سازند. عاملیت در این طرح‌واره، مستلزم ظرفیت اعمال کنترل و تا حدودی حتی دگرگون کردن روابط اجتماعی است که شخص در آن‌ها گرفتار شده است. به تعبیر «سول»، تأثیرات ساختاری بر عاملیت هم فشارآور<sup>۳۸</sup> و هم توانمندسازنده<sup>۳۹</sup> هستند. عاملیت از طریق طیف خاصی از طرح‌واره‌های فرهنگی و منابع موجود در محیط اجتماعی یک شخص برپا می‌شود و مستلزم توانایی کنش‌گران برای تغییر یا به‌کارگیری «ظرفیت‌های به‌طور ساختاری شکل‌گرفته‌شان» در شرایط جدید به «طرق خلاقانه و نوآورانه» است. «برگر» با اشاره به تفسیر «امیربایر» و «میسچه»<sup>۴۰</sup>، و با در نظر گرفتن بُعد زمان‌مندی رابطه ساختار - عاملیت، عاملیت را به سه عنصر به هم مرتبط تفکیک می‌کند: تکراری یا عادت‌ی<sup>۴۱</sup>، پیش‌بینانه<sup>۴۲</sup>، و عملی-ارزیابانه<sup>۴۳</sup> که در وضعیت‌های متغیر محیط‌های ساختاری متفاوت از طریق پاسخ تعاملی به مسائل ایجاد شده بازتولید یا دگرگون می‌کنند. عنصر تکراری یا عادت‌ی عاملیت به بازفعال شدن گزینشی الگوهای تفکر و کنشی گذشته کنش‌گران اشاره دارد که به صورت رهواره‌ای در فعالیت عملی نمود دارند، بدین طریق این نوع عاملیت به جهان‌های اجتماعی ثبات و نظم می‌بخشد و به حفظ هویت‌ها، تعاملات و نهادها در طول زمان کمک می‌کند. عنصر پیش‌بینانه عاملیت، از طرف دیگر، امکان فاصله‌گیری شناختی از رهواره‌ها و تصور کردن مسیرهای کنشی جایگزین را امکان‌پذیر می‌کند. این نوع عاملیت مستلزم تولید خیال پردازانه خط سیرهای کنش ممکن آتی کنش‌گران است که در آن ساختارهای تفکر و کنش متصور ممکن است، به‌طور خلاقانه‌ای در رابطه با امیدها، ترس‌ها و خواسته‌های کنش‌گران نسبت به آینده بازپیکربندی شوند. موفقیت‌های متضاد و پروبلماتیک اغلب محرک برانگیزاننده چنین پیش‌بینی تخیلی هستند؛ زیرا

آن‌ها امور مسلّم فرض شده را از هم گسیخته و خودشان را به مثابه چالش‌هایی طرح می‌کنند که به سهولت از طریق شیوه‌های عادت‌ی کنش قابل حل و فصل نیستند. درنهایت، عنصر عملی - ارزیابانه عاملیت توجه ما را به «تفسیر و راهبردی» معطوف می‌کند که «راه‌های جدید تلفیق کردن دیدگاه‌های گذشته و آینده» را تسهیل و مسیر کنشی را برای بهبود یک مسأله یا وضعیت موجود امکان‌پذیر می‌کند. این بُعد به ظرفیت کنش‌گران برای داوری هنجاری و عملی در بین خط سیرهای کنش ممکن جایگزین، در پاسخ به تقاضاها، دوراهی‌ها و ابهام‌های نوظهور وضعیت‌های به‌طور پیوسته متکامل ارجاع دارد (برگر، ۲۰۰۸). به صورت مختصر براساس نظریات یاد شده می‌توان گفت هرچند نظام اقتصادی - اجتماعی و تاریخ فرهنگی متفاوت تأثیرات اساسی بر نوع و ارجحیت‌گذار انتخابی جوانان دارد، اما متأثر از استانداردهای، فردی شدن ساختارهای اجتماعی و فرصت‌های زندگی و تضعیف ارزش‌های سنتی (ساختار)؛ بینش‌ها، تجربه‌ها و طرح‌واره‌های فردی (عاملیت) هم در تعامل با این ساختارها، نوع‌گذار ترجیحی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند. اما شناخت دقیق‌گذار ترجیحی افراد و پی‌بردن به جایگاه و اهمیت نسبی هریک از این‌گذارها مستلزم تحقیق تجربی در زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی متفاوت است. وضعیتی که تاکنون در جامعه ما کمتر تحلیل و ارزیابی شده و پژوهش حاضر امیدوار است بتواند تا حدی این خلأ تحقیقاتی را پر نماید. بر این اساس، فرضیه‌های زیر جهت ارزیابی تجربی مورد توجه محققان قرار گرفته‌اند:

- به نظر می‌رسد بین سرمایه فرهنگی خانواده و نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی انتخابی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین فشارهای هنجاری و نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی انتخابی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین خودباوری دانش‌آموزان و نگرش آنان نسبت به گذارهای اجتماعی انتخابی رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین جنسیت دانش‌آموزان و نگرش آنان نسبت به گذارهای اجتماعی انتخابی رابطه معناداری وجود دارد.

### ۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با روش کمی و پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق، دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر یاسوج در سال تحصیلی ۱۴۰۰ - ۱۳۹۹ بوده‌اند که تعداد آنان براساس اطلاعات اداره کل آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد، ۸۵۲۹ نفر می‌باشد. از این تعداد دانش‌آموز، براساس فرمول کوکران، تعداد ۳۶۸ به عنوان نمونه

تعیین گردید. برای دستیابی به افراد نمونه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب با حجم استفاده شد. به منظور پوشش دادن هر دو نوع مدارس دولتی و غیردولتی و مدارس دخترانه و پسرانه، مدارس غیردولتی و دولتی دخترانه و پسرانه در مناطق دوگانه تعیین شده توسط شهرداری شهر یاسوج به عنوان خوشه‌ها در نظر گرفته شد. منطق کار این بود که ابتدا مدارس به دو دسته دخترانه و پسرانه تقسیم و از این بین مدارس دولتی و غیردولتی مشخص، سپس به تعداد دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه، دولتی و غیردولتی هر یک از این مناطق، جمعیت نمونه به آن‌ها اختصاص یافت. سپس به تناسب تقریبی ۵۰٪، پرسشنامه‌ها بین دختران و پسران هر یک از مناطق و مدارس توزیع شد. بر این اساس، ۱۸۶ پرسشنامه توسط دختران و ۱۸۸ پرسشنامه توسط پسران تکمیل شد.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه حاوی گویه‌های محقق ساخته برای متغیرهای مهمی مانند گذار اجتماعی ترجیحی و مقیاس خودباوری کوپر در قالب طیف لیکرت با نمره ۱ تا ۵ بوده است. با توجه به شرایط و محدودیت‌های خاص ناشی از بیماری کوید<sup>۱۹</sup> و جهت مراجعه به مدارس و تعطیلی مدارس، عملاً امکان توزیع حضوری پرسشنامه‌ها در بین دانش‌آموزان وجود نداشت؛ بنابراین با هماهنگی با حراست اداره کل آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد، ابتدا پرسشنامه‌ها برای مدیران مدارس فرستاده شد و بعد از تأیید مدیران مدارس، لینک پرسشنامه‌ها در گروه‌های کلاسی دانش‌آموزان در شبکه شاد و واتساپ فرستاده شد تا دانش‌آموزان آن‌ها را تکمیل نمایند.

در این تحقیق با توجه به ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی رایج در جامعه و اهمیت بالای سه نهاد مهم خانواده و تشکیل آن، اقتصاد و اشتغال و رواج بازار کار غیررسمی در حین تحصیل جهت کسب درآمد و استقلال اقتصادی، و علم و سوادآموزی جهت کسب مدارک تحصیلی برای ورود به بازار کار یا ارتقای هویت و منزلت اجتماعی خود<sup>۴۴</sup> گرایش انتخابی دانش‌آموزان متوسطه به سه گذار مهم ازدواج، ورود به بازارکار و ادامه تحصیل مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به اهمیت هر دو نوع عوامل ساختاری-عاملیتی در جهت‌دهی انتخابی افراد، متغیرهای فرهنگی و روان‌شناختی نیز به عنوان متغیرهای تأثیرگذار بر نوع انتخاب افراد مورد توجه قرار گرفتند. در اینجا به ترتیب، به صورت مختصر، تعریف نظری و عملیاتی مفاهیم مورد استفاده در تحقیق ارائه می‌شوند.

**- گذار اجتماعی انتخابی:** منظور از گذار اجتماعی انتخابی این است که دانش‌آموزان متوسطه شهر یاسوج، بعد از اتمام دوره آموزشی متوسطه خود، تمایل و گرایششان بیشتر به انتخاب کدام یک از جایگاه‌های سه‌گانه و مهم اجتماعی (ازدواج)، اقتصادی (جستجوی شغل) و یا آموزشی (رفتن به دانشگاه) است.

**- گذار اجتماعی به ازدواج:** ازدواج در جامعه ایرانی و در بین جامعه مورد مطالعه اهمیت و جایگاه والایی دارد. سن ازدواج در این جوامع نسبتاً پایین و اغلب تنش‌ها و آسیب‌های اجتماعی مانند خودکشی دختران، براساس مخالفت دختران با ازدواج‌های تحمیلی و «تسریع شده» اتفاق می‌افتد؛ هم‌چنین بخش زیادی از مهم‌ترین آئین‌ها و مناسک گذار در بین جامعه مورد مطالعه به «ازدواج» مربوط می‌شود؛ بنابراین یکی از مهم‌ترین گزینه‌های انتخابی پیش‌روی دانش‌آموزان متوسطه، به‌ویژه دختران، انتخاب و شاید اجبار به همسرگزینی است. ازدواج عملی است که پیوند بین دو جنس مخالف را بر پایه روابط پایای جنسی، موجب می‌شود؛ هم‌چنین «کلودلوی استروس» معتقد است که ازدواج برخوردی است دراماتیک بین فرهنگ و طبیعت، یا میان قواعد اجتماعی و کشش جنسی. نهایتاً ازدواج مقوله‌ای است که دارای چهار خصلت، ارتباط جسمانی، تخالف جنسی، پایایی و قرارداد اجتماعی است و ارتباطی را می‌رساند که در مقایسه با دیگر ارتباطات انسانی دارای تامیتی بی‌ظنیر است (ساروخانی، ۱۳۹۰: ۲۶-۲۵). در این تحقیق، گذار اجتماعی به ازدواج بر اساس چهار گویه محقق ساخته ارزیابی شد که پاسخ‌گو نگرش خود را براساس میزان موافقت یا مخالفت خود با این گویه‌ها در دامنه‌ای ۵ نمره‌ای از خیلی مخالفم تا خیلی موافقم ابراز می‌کرد (ر. ک. به: جدول ۴).

**- گذار اجتماعی ادامه تحصیل:** بدون شک یکی از مهم‌ترین اهداف و راه‌های پیش‌روی افراد محصل، ادامه تحصیل و ورود به دانشگاه و مقاطع تحصیلی بالاتر است؛ به‌ویژه امروزه با صنعتی شدن جوامع و گسترش بحث «شایسته‌سالاری» دسترسی به آموزش عالی و داشتن مدرک تحصیلی یکی از مهم‌ترین راه‌های کسب هویت و پایگاه اجتماعی، دسترسی به فرصت‌های شغلی، اقتصادی و توسعه انسانی تلقی می‌شود. در این تحقیق، سنجش این نوع گذار اجتماعی از طریق سه گویه محقق ساخته با طیف لیکرت صورت گرفت که محقق ترجیح انتخابی خود به ادامه تحصیل را براساس طیف لیکرت و در دامنه‌ای ۵ نمره‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) ابراز می‌نمود (ر. ک. به: جدول ۴).

**- گذار اجتماعی به بازار کار:** بر اساس ماده ۷ قانون استخدام کشوری، شغل عبارتست از مجموع وظایف و مسئولیت‌های مرتبط و مستمر و مشخصی است که از طرف سازمان امور اداری و استخدامی کشور به‌عنوان کار واحد شناخته شده باشد (قانون استخدام کشوری، ۱۳۴۵). البته از آنجا که اینجا سن افراد امکان ورود آنان به مشاغل رسمی را فراهم نمی‌آورد، منظور این بوده است که دانش‌آموزان تا چه اندازه تمایل دارند بعد از اتمام دوره تحصیلی‌شان، به منظور کسب درآمد، وارد بازار کار شوند. برای سنجش این نوع گذار اجتماعی، نیز سه گویه محقق ساخته با طیف لیکرت مطرح

گردید که پاسخ‌گو می‌توانست نگرش خود را با انتخاب یکی از گزینه‌های (خیلی مخالفم تا خیلی موافقم) ابراز کند (ر. ک. به: جدول ۴).

هم‌چنین، برای پی‌بردن به اولویت انتخابی پاسخ‌گویان و والدین‌شان، از دانش‌آموزان خواسته شد تا اولویت انتخابی خود یا انتخاب مدنظر والدینشان را در بین سه گذار مهم شغل، ادامه تحصیل و ازدواج، به ترتیب اهمیت از ۱ تا ۳ اولویت‌بندی نمایند. از آنجایی که معمولاً والدین در خانواده راجع به آینده و مسیرهای مختلف زندگی فرزندان‌شان صحبت می‌کنند؛ لذا احتمالاً دانش‌آموزان از این‌که والدین کدام گذارها را در اولویت‌های ۱ تا ۳ قرار می‌دهند، مطلع هستند.

**- سرمایه فرهنگی خانواده:** سرمایه فرهنگی به شیوه آموزش‌های فرهنگی خاصی که در روندهای رسمی و خانوادگی در افراد تثبیت شده اشاره دارد و نیز ظرفیت شناخت افراد در کاربرد لوازم فرهنگی را دربر می‌گیرد (نیازی و کارکنان، ۱۳۸۶: ۵۸). سرمایه فرهنگی، یعنی قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی (شامل دیدن فیلم و سریال، مطالعه، سرگرمی، تفریح، موسیقی و تحصیلات) در هر فرد و آن دربرگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی شدن در فرد انباشته می‌شوند (روحانی، ۱۳۸۸: ۱). برای سنجش سرمایه فرهنگی خانواده ۱۵ گویه محقق ساخته مطرح گردید که پاسخ‌گو می‌توانست با انتخاب یکی از گزینه‌های (خیلی مخالفم تا خیلی موافقم) نگرش و وضعیت خود را بیان کند. این متغیر از طریق طیف لیکرت و در سطح سنجش فاصله‌ای از ۱ تا ۵ اندازه‌گیری شد.

**- خودباوری:** «آلبرت باندورا» خودباوری را اعتقاد شخص به این‌که وی توانایی انجام دادن موفقیت‌آمیز یک کار خاص را دارد، تعریف می‌کند (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۰۷). سنجش متغیر خودباوری براساس پرسشنامه کوپر از طریق ۱۰ گویه با طیف لیکرت سنجیده شد که پاسخ‌گو می‌توانست موافقت یا مخالفت خود را با محتوای آن‌ها در دامنه‌ای ۵ نمره‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) اعلام نماید.

**- فشارهای هنجاری:** انسان‌ها در مجموع برای رفع آسان‌تر و بهتر نیازهای خود هنجارهایی ساخته‌اند و همه را به تبعیت از آن‌ها فراخوانده‌اند، این فراخواندن به تبعیت از هنجارها را فشار هنجاری می‌گویند (حسینی‌کشاوری، ۱۳۹۶: ۱). فرض می‌شود در محیط‌های سنتی‌تر، به خاطر عدم «گمنامی» و ترس از انگ و داغ دیگران، فشار هنجاری ناشی از دوستان، خویشاوندان و هم‌سن‌وسالان قوی‌تر و تأثیرگذارتر باشد. برای سنجش متغیر فشار هنجاری ۱۲ گویه محقق ساخته مطرح گردید که پاسخ‌گو می‌توانست یکی از گزینه‌های خیلی مخالفم تا خیلی موافقم را انتخاب کند. این متغیر از طریق طیف لیکرت و در سطح سنجش فاصله‌ای ۱ تا ۵ اندازه‌گیری شد.

برای افزایش اعتبار ابزار سنجش متغیرها، از تکنیک‌های مختلف بررسی متون نظری و تحقیقات پیشین به منظور شناسایی ابعاد، شاخص‌ها، و گویه‌های موردنظر آنان، مشورت با اساتید راهنما و مشاور پایان‌نامه، انجام پیش‌آزمون برای ارزیابی گویه‌ها و استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی (برای نوع گذارهای انتخابی) استفاده شد. ارزیابی پایایی نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ محاسبه شد که پایایی همه سنجه‌ها بالاتر از معیار رایج و مقبول (۰/۷۰) بوده است (جدول ۱).

جدول ۱: پایایی  
Tab. 1: Reliability

| تعداد گویه | پایایی | متغیرها            |                 |              |
|------------|--------|--------------------|-----------------|--------------|
| ۱۵         | ۰/۸۰۱  | سرمایه فرهنگی      |                 |              |
| ۱۰         | ۰/۸۵۲  | خودباوری           |                 |              |
| ۱۰         | ۰/۷۰۱  | فشار هنجاری        |                 |              |
| -          | -      | جنسیت              |                 |              |
| ۳          | ۰/۷۰۰  | ورود به بازار کار  | گذارهای         | متغیر وابسته |
| ۳          | ۰/۷۴۵  | ادامه تحصیل        | اجتماعی انتخابی |              |
| ۴          | ۰/۸۷۱  | ازدواج             |                 |              |
|            | ۰/۷۶۲  | کل سؤالات پرسشنامه |                 | آلفای کل     |

به منظور ارزیابی دقیق‌تر هم‌بستگی درونی گویه‌های مربوط به هر یک از انواع گذارهای اجتماعی انتخابی، از روش تحلیل عاملی اکتشافی نیز استفاده شد. براساس نتایج آزمون کفایت نمونه‌گیری (جدول ۲) می‌توان گفت داده‌ها پیش‌فرض و ویژگی لازم برای انجام آزمون تحلیل عاملی را داشتند.

جدول (۳) نشان می‌دهد که از مجموع ۱۰ عامل فقط سه عامل مقدار ویژه آن‌ها بالاتر از یک هستند، که عامل اول با مقدار ویژه (۳/۷۱) بیشترین سهم (۳۷/۱۶٪)؛ و عامل سوم با مقدار ویژه (۱/۹۶) کمترین سهم (۱۱/۸۸۹٪) را در تبیین واریانس ۱۰ گویه مربوطه داشته‌اند. مقدار واریانس تبیین شده برای عامل دوم نیز ۱۹/۶۱۴٪ بوده است. در مجموع هر سه عامل با هم توانسته‌اند ۶۸/۶۷۱٪ از واریانس گویه‌های مربوط به گذارهای اجتماعی انتخابی را تبیین کنند.



جدول ۲: آزمون کفایت نمونه گیری  
Tab. 2: Sampling adequacy test

|          |              |              |
|----------|--------------|--------------|
| ۰/۷۴۴    | K-M-O        |              |
| ۱۵۶۷/۵۱۵ | Chi-Square   | آزمون بارتلت |
| ۴۵       | درجه آزادی   |              |
| ۰/۰۰۰    | سطح معناداری |              |

جدول ۳: مقدار ویژه و درصد ویژه و درصد تجمعی واریانس مربوط به عامل ها  
Tab. 3: Eigen value and eigen percentage and cumulative percentage of variance related to the factors

| عامل | مقدار ویژه | درصد واریانس | جمع واریانس‌ها |
|------|------------|--------------|----------------|
| ۱    | ۳/۷۱۷      | ۳۷/۱۶۸       | ۳۷/۱۶۸         |
| ۲    | ۱/۹۶۱      | ۱۹/۶۱۴       | ۵۶/۷۸۲         |
| ۳    | ۱/۱۸۹      | ۱۱/۸۸۹       | ۶۸/۶۷۱         |

برای دسته‌بندی و شناسایی گویه‌های مربوط به هر یک از گذارها از تحلیل ماتریس چرخش یافته به سبک واریماکس استفاده شد. همان‌طور که نتایج تحلیل نشان می‌دهد (جدول ۴) گویه‌های مربوط به هر نوع از گذارها ذیل نوع عامل مربوطه قرار گرفتند که با توجه به محتوای گویه‌های مربوطه، عامل‌های سه‌گانه، گذار به ازدواج، دانشگاه، و ورود به بازار کار نام‌گذاری شدند.

#### ۴. یافته‌های پژوهش

براساس اطلاعات به دست آمده، ۴۹/۷٪ پاسخ‌گویان دختر و ۵۰/۳٪ پسر هستند. ۱۹/۵٪ از پاسخ‌گویان ۱۵ ساله، ۳۵/۶٪ ۱۶ ساله، ۲۵/۹٪ ۱۷ ساله، ۱۶/۰٪ ۱۸ ساله و ۲/۹٪ ۱۹ ساله بودند. ۷۲/۲٪ پاسخ‌گویان در مدارس دولتی و ۲۷/۸٪ در مدارس غیردولتی درس می‌خوانند. براساس اطلاعات به دست آمده، انتخاب اول ۸۹/۲٪ دختران و ۸۹/۴٪ پسران دانش‌آموز بعد از مدرسه، ادامه تحصیل می‌باشد. هم‌چنین انتخاب اول ۹۴/۱٪ پدران و ۹۱/۴٪ مادران برای فرزندان‌شان، بعد از اتمام مدرسه، ادامه تحصیل می‌باشد. اولویت دوم ۶۹/۶٪ دختران و ۶۸/۶٪ پسران ورود به بازار کار می‌باشد و اولویت دوم ۶۵/۴٪ پدران و ۶۶/۵٪ مادران برای فرزندان‌شان وارد شدن به بازار کار بود. و نهایتاً اولویت آخر برای هر سه گروه از پاسخ‌گویان (۶۴/۰٪ دختران و ۶۳/۸٪ پسران و هم‌چنین ۶۱/۷٪ پدران و ۶۴/۴٪ مادران) بعد از اتمام مدرسه ازدواج بود.

جدول ۴: نتایج تحلیل عامل اکتشافی گویه‌های گذار اجتماعی انتخابی و بار عاملی نوع گذار مربوطه  
Tab. 4: The results of the exploratory factor analysis of selected social transition items and the factor load of the corresponding transition type

| نوع گذار انتخابی  |             |          | گویه‌ها   | عامل‌ها                      |
|-------------------|-------------|----------|---|------------------------------|
| عامل سوم          | عامل دوم    | عامل اول |   |                              |
| ورود به بازار کار | ادامه تحصیل | ازدواج   |   |                              |
|                   |             | ۰/۸۲۸    | من ترجیح می‌دهم ازدواج کنم.   |                              |
|                   |             | ۰/۸۱۳    | اگر شرایطش پیش بیاید و آدم مناسبی پیدا شود ترجیح می‌دهم به جای ادامه تحصیل با وی ازدواج کنم.                      | عامل اول (ازدواج)            |
|                   |             | ۰/۷۹۶    | امروزه تعداد دختران مجرد زیاد است، اگر پسر مناسبی پیدا شود ترجیح می‌دهم اول ازدواج کنم تا اینکه ادامه تحصیل بدهم. |                              |
|                   |             | ۰/۷۴۳    | فکر می‌کنم کسانی که ازدواج می‌کنند زندگی موفق‌تری دارند.  |                              |
|                   |             | ۰/۸۸۹    | من ترجیح می‌دم ادامه تحصیل بدهم.  |                              |
|                   |             | ۰/۸۵۲    | من ترجیح می‌دهم درس بخوانم.   | عامل دوم (ادامه تحصیل)       |
|                   |             | ۰/۷۰۲    | فکر می‌کنم کسانی که ادامه تحصیل می‌دهند زندگی موفق‌تری دارند.   |                              |
|                   |             | ۰/۸۹۱    | ترجیح می‌دهم وارد بازار کار شوم.  | عامل سوم (ورود به بازار کار) |
|                   |             | ۰/۸۹۰    | فکر می‌کنم کسانی که وارد بازار کار می‌شوند زندگی موفق‌تری دارند.  |                              |
|                   |             | ۰/۴۳۲    | امروزه پیدا کردن شغل سخت است پس اگر بتوانم در حال حاضر یک شغلی پیدا کنم وارد آن شغل می‌شوم.                       |                              |

با توجه به جدول (۵) درصد فراوانی گذار انتخابی شغلی، ۱۴/۴٪ کم، ۴۳/۰٪ متوسط، ۴۲/۵٪ زیاد؛ گذار انتخابی ادامه تحصیل ۲/۷٪ کم، ۱۹/۰٪ متوسط و ۷۸/۳٪ زیاد؛ گذار انتخابی ازدواج ۶۲/۸٪ کم، ۲۹/۷٪ متوسط و ۷/۲٪ زیاد. و میانگین گذار شغلی ۲/۲۸٪ گذار انتخابی ادامه تحصیل ۲/۷۵٪ و گذار انتخابی ازدواج ۱/۴۴٪ می‌باشد.

اطلاعات جدول (۶) انتخاب والدین را برای گذار تحصیلی دانش‌آموزان نشان می‌دهد از آنجایی که این سؤال از خود والدین پرسیده نشده است و لذا از خود دانش‌آموز خواسته شد که به نظر آن‌ها والدینشان دوست دارند طبق اولویت بندی، کدام یک از گذارها را انتخاب کنند. نتایج حاکی از این است که دانش‌آموزان فکر می‌کنند که والدینشان بین گذارهای سه‌گانه (ادامه تحصیل، ازدواج و ورود به بازار کار)، اولویت اول آن‌ها ادامه تحصیل است؛ لذا تقریباً بیش از ۹۰٪ از دانش‌آموزان دختر و پسر معتقدند که هم پدر و هم مادر اولویت اولشان برای آن‌ها گذار تحصیلی می‌باشد؛ لذا جدول ۶، نشان می‌دهد که نوعی همانندی جنسی گذار تحصیلی برای دانش‌آموزان در بین والدین وجود دارد.

جدول ۵: میانگین، فراوانی و درصد فراوانی متغیرهای گذارهای اجتماعی (ورود به بازار کار، ادامه تحصیل و ازدواج)

Tab. 5: Average, frequency and frequency percentage of social transition variables (entering the labor market, continuing education and marriage)

| ازدواج |         | تحصیلی |         | ورود به بازار کار |         | نوع گذار |
|--------|---------|--------|---------|-------------------|---------|----------|
| درصد   | فراوانی | درصد   | فراوانی | درصد              | فراوانی |          |
| ۶۲/۸   | ۲۳۵     | ۲/۷    | ۱۰      | ۱۴/۴              | ۵۴      | کم       |
| ۲۹/۷   | ۱۱۱     | ۱۹/۰   | ۷۱      | ۴۳/۰              | ۱۶۱     | متوسط    |
| ۷/۲    | ۲۷      | ۷۸/۳   | ۲۹۳     | ۴۲/۵              | ۱۵۹     | زیاد     |
| ۱/۴۴   |         | ۲/۷۵   |         | ۲/۲۸              |         | میانگین  |

جدول ۶: میانگین، فراوانی و درصد فراوانی گذار تحصیلی بر اساس انتخاب والدین

Tab. 6: Average, frequency and percentage of frequency of educational transition based on parents' choice

| میانگین | اولویت سوم   |         | اولویت دوم   |         | اولویت اول   |         | جنسیت | انتخاب والدین | نوع گذار    |
|---------|--------------|---------|--------------|---------|--------------|---------|-------|---------------|-------------|
|         | درصد فراوانی | فراوانی | درصد فراوانی | فراوانی | درصد فراوانی | فراوانی |       |               |             |
| ۱/۱۱    | ۲/۳          | ۶       | ۵/۴          | ۱۰      | ۹۱/۴         | ۱۷۰     | دختر  | مادر          | گذار تحصیلی |
|         | ۴/۸          | ۹       | ۵/۳          | ۱۰      | ۸۹/۹         | ۱۶۹     |       |               |             |
| ۱/۰۸    | ۲/۷          | ۵       | ۳/۲          | ۶       | ۹۴/۱         | ۱۷۵     | دختر  | پدر           |             |
|         | ۳/۲          | ۱۰      | ۳/۲          | ۶       | ۹۱/۵         | ۱۷۲     |       |               |             |

#### ۴-۱. یافته‌های استنباطی

برای پی‌بردن به این‌که اطلاعات به دست آمده در نمونه آماری را می‌توانیم به جامعه آماری تعمیم دهیم یا خیر؟ از آمار استنباطی استفاده شد. در این بخش با استفاده از سطح سنجش متغیرها و آمارهای متناسب با هر سطح سنجش از تحلیل‌های آماری مناسب استفاده شده است.

برای بررسی تفاوت گذارهای انتخابی دختران و پسران دانش‌آموز از آزمون تی (t) با دو نمونه مستقل استفاده شد. براساس نتایج آزمون به نظر می‌رسد بین جنسیت و نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی انتخابی رابطه معناداری وجود دارد. می‌توان نتیجه گرفت که نوع نگاه هر دو جنس نسبت به سه گذار اجتماعی (ورود به بازارکار، ازدواج، ادامه تحصیل) مشابه هستند و انتخاب مشابهی نسبت به گذارهای اجتماعی بعد از اتمام مدرسه دارند.

برای ارزیابی رابطه متغیرهای با سطح سنجش فاصله‌ای-نسبی تحقیق با گذارهای اجتماعی انتخابی از آزمون هم‌بستگی دوسویه پیرسون استفاده شد. متغیر فشارهنجاری، خودباوری و سرمایه فرهنگی خانواده وارد آزمون هم‌بستگی شدند. براساس مقادیر و

جدول ۷: نتایج آزمون تی جهت ارزیابی تفاوت گذارهای انتخابی دختران و پسران و آماره‌های مربوطه  
Tab. 7: The results of t-test to evaluate the difference between girls' and boys' selective transitions and related statistics

| سطح معنی‌داری | مقدار تی | پسران        |         | دختران       |         | بازار کار | نوع گذار انتخابی |
|---------------|----------|--------------|---------|--------------|---------|-----------|------------------|
|               |          | میانگین نمره | فراوانی | میانگین نمره | فراوانی |           |                  |
| .۷۴           | .۳۲      | ۹.۶۳         | ۱۸۸     | ۹.۷۴         | ۱۸۶     |           | نوع گذار انتخابی |
| .۰۸           | -۱.۷۴    | ۸.۹۳         | ۱۸۸     | ۸.۲۰         | ۱۸۶     | ازدواج    |                  |
| .۴۳           | .۷۸      | ۱۲.۶۷        | ۱۸۸     | ۱۲.۸۲        | ۱۸۶     | تحصیلی    |                  |

جهت هم‌بستگی متغیرها با یک‌دیگر (جدول ۸) می‌توان گفت متغیر فشارهنجاری بیشترین هم‌بستگی با جهت مثبت و مستقیم و متغیر خودباوری کمترین هم‌بستگی با جهت منفی و معکوس را بر گذار اجتماعی ازدواج داشتند. با افزایش فشارهنجاری احتمال انتخاب گذار اجتماعی ازدواج بالا می‌رود و با افزایش اعتماد به نفس احتمال انتخاب گذار به ازدواج کاهش می‌یابد. هم‌چنین متغیر خودباوری بیشترین هم‌بستگی با جهت مثبت و متغیر فشارهنجاری کمترین هم‌بستگی با جهت منفی و معکوس را با گذار اجتماعی ادامه تحصیل داشتند، با افزایش اعتماد به نفس احتمال انتخاب گذار تحصیلی افزایش می‌یابد و با کاهش فشارهنجاری گذار به تحصیل افزایش می‌یابد. نهایتاً متغیر فشارهنجاری بیشترین هم‌بستگی را با جهت مثبت و خودباوری کمترین هم‌بستگی را با جهت منفی با گذار اجتماعی ورود به بازار کار داشتند، با توجه به مثبت بودن جهت فشار هنجاری، لذا فشار هنجاری بیشتر باعث می‌شود احتمال انتخاب گذار به بازار کار افزایش یابد.

جدول ۸: نتایج آزمون هم‌بستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل با سطح سنجش فاصله‌ای نسبی و متغیرهای وابسته تحقیق

Tab. 8: The results of Pearson correlation test between independent variables with distance-relative measurement level and dependent variables of the research

| ۶ | ۵    | ۴     | ۳       | ۲     | ۱       |                      |                  |
|---|------|-------|---------|-------|---------|----------------------|------------------|
|   |      |       |         |       | ۱       | ۱- ازدواج            | نوع گذار انتخابی |
|   |      |       |         | ۱     | -       | ۲- ادامه تحصیل       |                  |
|   |      |       | ۱       | -     | -       | ۳- ورود به بازار کار |                  |
|   |      | ۱     | -۰.۰۳   | .۲۵** | -۰.۱۰** |                      | ۵- خودباوری      |
|   | ۱    | -۰.۰۱ | .۳۰**   | -۰.۰۷ | .۴۳**   |                      | ۶- فشار هنجاری   |
| ۱ | .۱۲* | .۳۴** | -۰.۱۴** | .۱۰*  | -۰.۲۳** |                      | ۷- سرمایه فرهنگی |

\*ضریب هم‌بستگی و سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵. \*\*ضریب هم‌بستگی و سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱.

برای برآورد کردن میزان تأثیر کلی و تأثیر استاندارد شده و خالص (ضریب بتا) هر یک از متغیرهای مستقل تحقیق بر هر یک از انواع گذارهای اجتماعی انتخابی از آزمون رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام استفاده شد. متغیرهای خودباوری، فشار هنجاری، سرمایه فرهنگی و جنسیت وارد معادله رگرسیون شدند. قبل از انجام رگرسیون برای ارزیابی و بررسی پیش فرض‌های لازم برای انجام آزمون از آزمون دوربین واتسون استفاده شد که برحسب میزان دوربین واتسون (۱/۷۷۶) شرط استقلال مشاهدات رعایت شده است (جدول ۹). در مجموع چهار متغیر وارد معادله رگرسیونی شدند که دو متغیر فشار هنجاری، سرمایه فرهنگی خانواده بر متغیر گذار اجتماعی از دواج تأثیرگذار بودند و در معادله باقی ماندند. براساس ضرایب بتا می‌توان گفت که تأثیر فشار هنجاری با بتای (۰/۴۱۵) بر گذار اجتماعی از دواج مهم‌تر از متغیر سرمایه فرهنگی خانواده با بتای (۰/۸۱۱) می‌باشد. که در واقع با افزایش فشار هنجاری احتمال گذار به ازدواج (۰/۴۱۵) افزایش می‌یابد و هم‌چنین با افزایش سرمایه فرهنگی خانواده احتمال گذار به سمت ازدواج به مقدار (۰/۸۱۱-) کاهش می‌یابد. این دو متغیر با هم ۰/۲۲۳ از تغییرات گذار اجتماعی از دواج را توانستند تبیین کنند. در گذار اجتماعی ادامه تحصیل متغیر خودباوری توانست ۰/۰۶۴ از تغییرات این گذار را تبیین کند، که با مقدار بتای ۰/۲۵۲. در معادله رگرسیونی باقی مانده است؛ یعنی با افزایش میزان خودباوری شخص احتمال گذار به سمت ادامه تحصیل به مقدار (۰/۲۵۲) افزایش می‌یابد. و نهایتاً در خصوص گذار اجتماعی ورود به بازار کار دو متغیر فشار هنجاری و سرمایه فرهنگی باقی ماندند که براساس ضریب بتا تأثیر فشار هنجاری با بتای (۰/۲۸۹) مهم‌تر از متغیر سرمایه فرهنگی با بتای (۰/۸۰۷-) بود. این دو متغیر توانستند ۰/۸۰۳ از تغییرات گذار ورود به بازار کار را تبیین کنند. در واقع با افزایش فشار هنجاری بر شخص احتمال گذار به سمت ورود به بازار کار به مقدار (۰/۲۸۹) افزایش پیدا می‌کند و با توجه به منفی بودن مقدار سرمایه فرهنگی در گذار ازدواج و ورود به بازار کار افزایش میزان سرمایه فرهنگی خانواده احتمال گذار به سمت ادامه تحصیل را بیشتر می‌کند.

### نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی عوامل فرهنگی-روان‌شناختی مرتبط با نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی ترجیحی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر یاسوج بوده است. به عبارتی، هدف ارزیابی و پاسخ‌گویی به این سؤال بوده است که این دانش‌آموزان بعد از مدرسه تمایل دارند به کدام یک از موقعیت‌های سه گانه ادامه تحصیل، ورود به بازار کار یا ازدواج و تشکیل خانواده وارد شوند. براساس نتایج تحقیق نشان داد که

جدول ۹ نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره گذارهای اجتماعی ازدواج با روش گام به گام  
Tab. 9: The results of the multivariate regression test of the social transitions of marriage with the step-by-step method

| ضریب تئین تطبیقی | ضریب تئین | ضریب هم‌بستگی چندگانه | مقدار (۴) | معناداری سطح | مقدار | ضریب تاثیر استاندارد | ضریب رگرسیون | مقدار ثابت | گذارهای اجتماعی انتخابی |               |
|------------------|-----------|-----------------------|-----------|--------------|-------|----------------------|--------------|------------|-------------------------|---------------|
| .۲۱۹             | .۲۲۳      | .۴۷۲                  | ۵۳/۰۵۹    | .۰۲          | ۲/۲۳۰ | -                    | ۲/۸۰         | مقدار ثابت | ازدواج                  |               |
|                  |           |                       |           |              | . /۰۰ | ۸/۹۹۰                | .۴۱۵         | .۲۴۰       |                         | فشار هنجاری   |
|                  |           |                       |           |              | . /۰۰ | -۳/۹۱۲               | -/۱۸۱        | -/۰۸۸      |                         | سرمایه فرهنگی |
| .۰۶۱             | .۰۶۴      | .۲۵۲                  | ۲۵/۲۷۸    | .۰۰          | ۱۰/۹۱ | -                    | ۸/۶۸         | مقدار ثابت | ادامه تحصیل             |               |
|                  |           |                       |           |              | . /۰۰ | ۵/۰۲۸                | .۲۵۲         | .۱۱۱       |                         | خودباوری      |
| .۰۹۸             | .۱۰۳      | .۲۲۰                  | ۲۱/۱۹۸    | .۰۰          | ۸/۹۲  | -                    | ۵/۵۲         | مقدار ثابت | ورود به بازار کار       |               |
|                  |           |                       |           |              | . /۰۰ | ۵/۸۳۴                | .۲۸۹         | .۱۲۷       |                         | فشار هنجاری   |
|                  |           |                       |           |              | . /۰۳ | -۲/۱۶۹               | -/۱۰۷        | -/۰۴۰      |                         | سرمایه فرهنگی |

تفاوت دیدگاه خاصی در بین دانش‌آموزان و والدین برای اولویت‌بندی نوع گذارهای اجتماعی (ادامه تحصیل، شغل و ازدواج) وجود نداشت و هر سه براساس اولویت ادامه تحصیل، شغل و ازدواج را انتخاب کردند. این‌که چرا هم دانش‌آموز و هم والدین اولویت اول گذارهای اجتماعی را ادامه تحصیل انتخاب کردند، می‌توان به تغییر و تحولات فرهنگی و اجتماعی و تغییرات ارزشی جامعه دانست؛ ارزش‌های حاکم بر جوامع سنتی با ارزش‌های حاکم بر جوامع جدید متفاوت می‌باشد، ساختارها و ارزش‌های جوامع گذشته بیشتر به ازدواج و اشتغال به کار بیشتر در بخش کشاورزی اهمیت می‌داد و فرزندان را از همان دوران کودکی برای کار کردن در مزارع خانوادگی و ازدواج زودهنگام سوق می‌دادند، ولی امروزه ارزش تحصیل از جایگاه بالایی برخوردار است؛ به طوری که کسی که از لحاظ تحصیلی در سطح پایینی باشد از ورود به دو عرصه مهم دیگر ازدواج و شغل با مشکل برخورد می‌کند.

یافته‌های تحقیق نشان داد دختران و پسران تفاوتی در نوع گذار اجتماعی انتخابی خود ندارند و اولویت هر دو گروه، ادامه تحصیل بوده است. این یافته تحقیق با نتیجه تحقیق «ذکایی» (۱۳۸۱) همخوانی ندارد که شاید این تفاوت ناشی از بافت متفاوت دو جامعه آماری تهران و یاسوج یا تغییرات فرهنگی و اجتماعی ناشی از بازه زمانی تقریباً ۲۰ ساله بین تحقیق ذکایی و تحقیق فعلی باشد. سرمایه فرهنگی خانواده، دیگر متغیر تأثیرگذار بر هر سه نوع گذار اجتماعی بود؛ که بر گذار تحصیلی رابطه مثبت و بر گذار کار و ازدواج رابطه‌ای منفی داشت. فعالیت‌های فرهنگی خانواده اعم از مطالعه کتاب‌های غیردرسی، بازدید از نمایشگاه کتاب، داشتن مدارک تحصیلی بالا، گوش دادن به



موسیقی و کتابخانه شخصی و... که موجب بالا رفتن سرمایه فرهنگی خانواده می‌شود، باعث می‌شود که فرد انگیزه بیشتری برای انتخاب گذار تحصیلی داشته باشد.

سومین متغیری که مورد بررسی قرار گرفت فشارهای هنجاری بود که بر گذار اجتماعی ازدواج و ورود به بازار کار تأثیر داشت، که با گذار تحصیلی رابطه معکوس و با گذار ورود به بازار کار و ازدواج تأثیر مثبت داشت که می‌توان نتیجه گرفت فرد تحت تأثیر خانواده، دوستان، اقوام و آشنایان دست به انتخاب می‌زند و فشار این گروه‌ها بر شخص برای انتخاب گذار به ازدواج و ورود به بازار کار باعث سوق دادن جوان به این دو گذار شده است؛ لذا بافت اجتماعی شهر یاسوج حاکی از آن است که فرد تحت فشار جامعه درخصوص ازدواج و ورود به بازار کار ناچار به انتخاب می‌شود. چراکه ازدواج در محدوده مورد مطالعه مقوله بسیار مهمی می‌باشد و شخص با ازدواج مقبولیت اجتماعی بیشتری در بین اقوام و آشنایان پیدا می‌کند. نتایج تحقیق با نتیجه تحقیق «تاج‌زینانی» و «خانی» (۱۳۹۶) و «کیانی» و «حجازی» (۱۳۹۶) همخوانی دارد. در تحقیق تاج‌زینانی و «خانی»، آداب و رسوم بر گذار شغلی و خانودگی جوانان تأثیر گزار بود که این تحقیق هم به این دست‌یافت که فشار هنجاری بر دو نوع گذار انتخابی (ازدواج و ورود به بازار کار) تأثیر دارد. و در مطالعه کیانی و حجازی (۱۳۹۶) بر قبول هنجارها توسط بزرگسالان برای مفهوم گذار به دوره بزرگسالی تأکید دارند. آخرین متغیری که تأثیر آن بر نوع نگرش نسبت به گذارهای اجتماعی انتخابی مورد بررسی قرار گرفت، خودباوری بود؛ که بر گذار اجتماعی ازدواج و ادامه تحصیل تأثیر داشت. جهت رابطه خودباوری با ازدواج منفی و معکوس و با گذار تحصیلی مثبت بود. نتایج با تحقیق «اونیتی» (۲۰۱۹) همخوانی دارد؛ طبق تحقیق اونیتی خودپنداره بر گذار مدرسه‌ای تأثیر دارد. افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموز و رسیدن به خودباوری نسبت به توانایی‌های درونی خود، باعث سوق دادن وی به سمت گذار تحصیلی و ورود به مقاطع بالاتر می‌شود. چنان‌چه طبق گفته راجرز افرادی که از خودباوری بالایی برسند، در نحوه تصمیم‌گیری و انتخاب‌های تأثیرگذار، با اعتماد به نفس بیشتری اقدام می‌کنند و تصمیمات مطمئن‌تری می‌گیرند.

براساس نتایج تحقیق افراد نوع انتخاب‌های متفاوتی دارند و متغیرهای مختلفی بر نوع انتخاب گذارهای اجتماعی تأثیر دارد. در گذشته با توجه به سنتی بودن جوامع و تشابهات فرهنگی اغلب انتخاب‌ها شبیه به هم و پیش‌بینی‌پذیر بود که امروز نحوه انتخاب‌ها و نوع گذارها متفاوت‌تر، گسترده‌تر و پیش‌بینی‌ناپذیرتر شده است. ارزش‌های حاکم در جوامع بر نوع انتخاب‌ها می‌تواند تأثیرگذار باشد؛ قبلاً ازدواج از ارزش بالایی برخوردار بود و سن ازدواج پایین بود، خانواده‌ها فرزندانشان را در سن نوجوانی و یا اوایل جوانی همسر می‌دادند و اما امروزه ارزش‌ها تغییر یافته است و سن

ازدواج هم بالا رفته است نتایج تحقیق هم حاکی از این است؛ چراکه اولویت اول دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها برای فرزندان‌شان ادامه تحصیل بوده است که نشان از ارزش درس و تحصیل در جامعه امروزی دارد. شاید یکی از دلایلی که هم خانواده‌ها و هم دانش‌آموزان تحصیل را اولویت اول خود انتخاب کردند، این باشد که افراد به این خودباوری رسیده‌اند که برای آینده بهتر باید به مقوله تحصیل و علم اهمیت بیشتری داد و این که می‌بینند که علم‌اندوزی در جامعه امروز از ارزش و جایگاه والایی برخوردار است. امروزه جوامع به سمتی پیش می‌رود که اهمیت و نقش دانش و کسب اطلاعات روز به روز بیشتر می‌شود، به طوری که اغلب دانشمندان مشخصه جوامع آینده کسب اطلاعات و دانش می‌دانند و دانش به منزله نیروی مثبتی برای تغییرات و کامیابی‌های اجتماعی و اقتصادی تلقی می‌شود. جامعه شهری یاسوج که در واقع می‌توان آن را جامعه نیمه سنتی از جامعه سنتی صرف عبور کرده و هنوز وارد جامعه صنعتی و یا مدرنیته صرف نشده است، تصمیمات نه کامل فردی و نه کامل جمعی است؛ ولی در بعضی مواقع مثلاً راجع به ازدواج تصمیمات اغلب مواقع جمعی و تحت فشار هنجاری و راجع به گذار تحصیلی می‌توان گفت از چند سال گذشته بیشتر به سمت تصمیمات فردی رفته است. با توجه به متفاوت بودن دیدگاه‌ها و ارزش‌ها در جامعه جدید پس نوع انتخاب گذارهای اجتماعی در جوامع نوین مشابه نیستند و افراد گذارهای اجتماعی مختلفی را انتخاب می‌کنند.

## پی‌نوشت

1. Kelly
2. Wild zones
3. Transition regime
۴. البته این به معنای انکار این واقعیت نیست که دانش‌آموزانی هستند که هم‌زمان درس می‌خوانند، متأهل هستند، و به صورت پاره‌وقت کار هم می‌کنند یا این که چنین امکانی برایشان فراهم نیست.
5. De-standardization
۶. البته این تحقیق وضعیت مربوط به جوامع اروپایی بوده است.
7. Miles
8. Cultural capital
9. Self-conception
10. Eliason & Mortimer and Vuolo
11. Arentt
12. Papanthymou 1 & Darra 1
13. self- evaluation
14. Onetti
15. Psychosocial
16. Coles
17. Housing transition
18. Vickerstoff

19. Dualism
20. de standardization of transitions
21. Transition regiemes
22. Universalistic
23. liberal
24. Employment- center
25. Company- based
26. Sub- protective
27. Dualistic
28. Cote
29. Default individualization
30. Developmental
31. Tangible
32. Agentic
33. Archer
34. Berger
35. Swell
36. cultural schemas
37. social resources
38. constraining
39. enabling
40. Emirbayer and Mische
41. iterational or habitual
42. projective
43. practical- evaluative

۴۴. البته این گفته به معنای این نیست که انتخاب‌های ذکر شده فقط در جامعه مورد بررسی برجسته هستند. اما تجربه زیسته محققان در جامعه مذکور نشانگر این واقعیت است که دختران و پسران جوان و خانواده‌هایشان زمانی که هم‌دیگر را می‌بینند یا جهت ابراز هویت اجتماعی و ارتقای منزلت اجتماعی خویش، در اولین برخورد از وضعیت داشتن یا نداشتن نامزد، وضعیت تحصیلی و قبولی در کنکور و یا سطوح بالاتر تحصیلی و داشتن شغل یا کار یک‌دیگر پرس‌وجو می‌کنند.

## کتابنامه

- آرون، ریمون، (۱۳۷۷). مراحل اساس سیر اندیشه در جامعه‌شناسی. ترجمه باقرپرهام. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- تاج‌مزی‌نایی، علی‌اکبر؛ و خانی، اسعد، (۱۳۹۶). «مقایسه بین نسلی گذارهای شغلی و خانوادگی جوانان و عوامل مؤثر بر آن‌ها (مورد مطالعه متولدین ۱۳۳۳ و ۱۳۶۳ شهرستان دهگلان)». علوم اجتماعی، ۱: ۲۲۰-۱۸۹. <https://doi.org/10.22067/jss.v14i1.49567>
- حسینی‌کشاورز، معصومه، (۱۳۹۶). «نظریه‌های فشار اجتماعی مبتنی بر عدم برابری فرصت‌ها دورکیم و مرتون». پنجمین همایش ملی فقه، حقوق و علوم جزا.
- ذکایی، محمدسعید، (۱۳۸۱). «گذار به بزرگ‌سالی و جوانی رو به تغییر». جامعه‌شناسی ایران، ۴(۳): ۲۷-۳. doi: 10.22059/jomc.2014.51516
- رفیعی، فروغ؛ سجادی‌هزاوه، محبوبه؛ و سید فاطمی، نعیمه، (۱۳۹۳). «تحلیل

مفهوم گذار از دوره دانشجویی به زندگی کاری: مدل هیبرید». دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران (حیات)، ۱: ۷۲-۵۹.

- روحانی، حسن، (۱۳۸۸). «درآمدی بر نظریه فرهنگی». راهبرد، ۵۳: ۳۵-۷.  
- ساروخانی؛ باقر، (۱۳۹۰). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده. تهران: انتشارات سروش.

- شاملو، سعید، (۱۳۸۲). مکتب‌ها و نظریه‌ها در روان‌شناسی شخصیت. تهران: رشد.  
- طهماسبی، رضا؛ غفاری، حسن؛ و شبانی، مهدی؛ (۱۳۹۳). «بررسی آثار خودباوری و عزت نفس بر شکل‌گیری تصویرپردازی در کارکنان بانک سپه». مدیریت فرهنگ سازمانی، ۳: ۴۲۰-۳۹۹.

- عبدی‌زرین، سهراب، (۱۳۹۵). «نقش عوامل فردی و اجتماعی در مشاغل انتخابی». رفاه اجتماعی، ۶۳: ۲۷۹-۲۴۷.

- کیانی، مسعود؛ و حجازی، الهه، (۱۳۹۶). «مفهوم گذار به دوره بزرگ‌سالی در میان پیش بزرگ‌سالان ایرانی: چشم‌انداز فرهنگی و اجتماعی». روان‌شناسی فرهنگی، ۱: ۵۱-۲۵.  
- مرزبان، عباس؛ عابدی، محمدرضا؛ و نیلفروشان، پریسا، (۱۳۹۷). «مقایسه اثربخشی روش مشاوره مسیر شغلی مبتنی بر نظریه شناختی - اجتماعی بر خودکارآمدی تحصیلی». علوم روان‌شناختی، ۷۰: ۷۱۳-۷۰۷.

- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سالنامه آماری. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، تهران: انتشارات دفتر ریاست جمهوری.

- نورروزی، حسین؛ و رضایی، الهام، (۱۳۹۷). «بررسی عوامل فردی و اجتماعی مؤثر بر خودانگاره و تأثیر آن در خرید کالای لوکس». مطالعات مصرف‌کننده، ۲: ۳۹-۵۴.  
- نیازی، محسن؛ و کارکنان، محمد، (۱۳۸۶). «تبیین جامعه‌شناختی رابطه سرمایه فرهنگی خانواده با هویت اجتماعی جوانان». مطالعات ملی، ۳: ۸۱-۵۵.

- Abdi Zarin, S., (2015). "The role of individual and social factors in selected jobs". *Social welfare scientific-research quarterly*, 63: 279-247(In Persian).

- Arnett, J. J., (2017). *Adolescence and Emerging Adulthood* (6<sup>nd</sup> ed.). Upper saddle river, New Jersey: Pearson.

- Aaron, R., (1377). *The basic stages of the course of thought in sociology*. Translated by Baqerparham. Tehran: Scientific and Cultural Publishing Company (In Persian).

- Barry, M., (2007). "Youth Transitions: from offending to Desistance". *Journal of Youth Studies*, 13(1): 121- 136.
- Berger, R., (2008). "Agency, Structure and the Transition to Disability: a case study with implications for life history research". *The Sociological Quarterly*, 49: 309- 333.
- Cote, J., (2002). "The Role of Identity Capital in the Transition to Adulthood: The Individualization Thesis Examined". *Journal of Youth Studies*, 5 (2): 117- 134.
- Eliason, S. R.; Mortimer, J. T. & Vuolo, M., (2015). "The Transition to Adulthood: Life Course Structures and Subjective Perceptions". *Soc Psychol Q.*, Sep 1, 78(3): 205–227.
- Furlong, A.; Cartmel, F.; Biggart, A.; Sweeting, H. & West, P., (2003). *Youth Transitions: Patterns of Vulnerability and Processes of Social Inclusion*. Edinburgh: Scottish Executive
- Goodwin, J. & O'Connor, H., (2003). "Entering Work in the 1960s: Reflections and Expectations". *Education and Training*, 45 (1) (Winner of Emerald Publishing Group Outstanding Paper Award for Excellence 2004).
- Hosseini Keshavarz, M., (2016). "Theories of social pressure based on inequality of opportunities by Durkheim and Merton". *The 5<sup>th</sup> National Conference on Jurisprudence, Law and Penal Sciences*. (In Persian).
- Kayani, M. & Hijazi, E., (2016). "The concept of transition to adulthood among Iranian pre-adults: cultural and social perspective". *Cultural Psychology Quarterly*. 1: 51-25 (In Persian).
- Marlis, C. B. & Kriesi, I., (2011). "Transition to Adulthood in Europe". *The Annual Review of Sociology*, 37: 481-503.
- Marzban, A.; Abedi, M. R. & Nilfroshan, P., (2017). "Comparison of the effectiveness of the career counseling method based on cognitive-social theory on academic self-efficacy". *Journal of Psychological Sciences*, 70: 713-707. (In Persian).
- Niazi, M. & Staff, M., (2017). "Sociological explanation of the relationship between the cultural capital of the family and the social identity of the youth". *National Studies Quarterly*. Number 3: 55-81 (In Persian).
- Nurrouzi, H. & Rezaei, E., (2017). "Investigation of individual and social factors affecting self-image and its effect on the purchase of luxury goods". *Bi-Quarterly Journal of Consumer Studies*, 2: 39-54. (In Persian).

- Onetti, W.; Carlos Ferna, J.; 'ndez-Garcı 'aID, A. C.-R. 'g., (2019). "Transition to middle school: Self-concept change. Transition to middle school: Self-concept changes". *PLoS ONE*. 14(2): 1-12.
- Papanthymou, A. & Darras, M., (2019). "Student Self-Assessment in Primary and Secondary Education in Greece and Internationally". *World Journal of Educational Research*, 1: 50-75.
- Rafii, F.; Sajjadi Hezaveh, M. & Seyed Fatemi, N., (2013). "Analysis of the concept of transition from student period to working life: hybrid model". *Journal of Nursing and Midwifery Faculty of Tehran University of Medical Sciences*, (Life), 1: 59-72 (In Persian).
- Rouhani, Hn., (2017). "Introduction to cultural theory". *Strategy Quarterly*, 53: 7-35 (In Persian).
- Sarukhani; B., (2018). *Introduction to Family Sociology*. Tehran: Soroush Publications (In Persian).
- Shamlou, S., (2013). *Schools and theories in personality psychology*. Tehran: Roshd. Publications (In Persian).
- Statistical Center of Iran. (2015). *Statistical Yearbook. Country Management and Planning Organization*. Tehran: Presidential Office Publications (In Persian).
- Tahmasabi, R.; Ghaffari, H. & Shabani, M., (2013). "Investigation of the effects of self-belief and self-esteem on the formation of imagery in employees of Sepeh Bank". *Organizational Culture Management Quarterly*, 3: 420-399, doi: 10.22059/jomc.2014.51516 (In Persian).
- Taj Mazinani, A. A. & Khani, A., (2016). "Intergenerational comparison of career and family transitions of young people and the factors affecting them (case study of people born in 1998 and 1999 in Dehgan)". *Journal of Social Sciences*, 1: 220-189 <https://doi.org/10.22067/jss.v14i1.49567> (In Persian).
- Vickerstaff, S., (2001). "Learning for Life? The Post- War Experience of Apprenticeship, conference of Work, Employment and Society". *University of Nottingham*, September, 11-13.
- Walter, A., (2006). "Regimes of youth transitions Choice, flexibility and security in young people's experiences across different European contexts". *Young*, 14(2): 119-139.
- Zakai, M., (2013). "Transition to adulthood and changing youth". *Iranian Journal of Sociology*. 4(3): 3-27 (In Persian).